

Nationale Referentie Laboratoria RIKILT Jaarrapport 2014

J.G.J. Mol, M.K. van der Lee, A. Gerssen, S.P.J. van Leeuwen, A.A.M. Stolker, S.S. Sterk,
L. van Raamsdonk, J. de Jong, I.M.J. Scholtens, A. Alewijn, Y. Weesepeel, L. van Ginkel en M.Y. Noordam

RIKILT

WAGENINGEN **UR**

Nationale Referentie Laboratoria RIKILT Jaarrapport 2014

J.G.J. Mol, M.K. van der Lee, A. Gerssen, S.P.J. van Leeuwen, A.A.M. Stolker, S.S. Sterk,
L. van Raamsdonk, J. de Jong, I.M.J. Scholtens, A. Alewijn, Y. Weesepeel, L. van Ginkel en M.Y. Noordam

Dit onderzoek is uitgevoerd door RIKILT Wageningen UR in opdracht van en gefinancierd door het
Ministerie van Economische Zaken, in het kader van de Wettelijke Onderzoekstaken (WOT-Voedselveiligheid).

RIKILT Wageningen UR
Wageningen, juli 2015

RIKILT-rapport 2015.012

Mol, J.G.J., M.K. van der Lee, A. Gerssen, S.P.J. van Leeuwen, A.A.M. Stolker, S.S. Sterk, L. van Raamsdonk, J. de Jong, I.M.J. Scholtens, A. Alewijn, Y. Weesepeel, L. van Ginkel en M.Y. Noordam, 2015. *Nationale Referentie Laboratoria RIKILT Jaarrapport 2014*. Wageningen, RIKILT Wageningen UR (University & Research centre), RIKILT-rapport 2015.012. 44 blz.; 0 fig.; 3 tab.; 2 ref.

BAS-code: WOT-02-001-004, WOT-02-001-005, WOT-02-001-006, WOT-02-001-007, WOT-02-001-008, WOT-02-001-010, WOT-02-003-001, WOT-02-004-001, WOT-02-004-002, WOT-02-004-003, WOT-02-005-001, WOT-02-005-002

Projecttitel: Nationale Referentie Laboratoria RIKILT Jaarrapport 2014

Projectleiders: J.G.J. Mol, M.K. van der Lee, A. Gerssen, S.P.J. van Leeuwen, A.A.M. Stolker, L. van Raamsdonk, J. de Jong, I.M.J. Scholtens, A. Alewijn, Y. Weesepeel

© 2015 RIKILT Wageningen UR

Het is de opdrachtgever toegestaan dit rapport integraal openbaar te maken en ter inzage te geven aan derden. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het RIKILT Wageningen UR is het niet toegestaan:

- a. *dit door RIKILT Wageningen UR uitgebrachte rapport gedeeltelijk te publiceren of op andere wijze gedeeltelijk openbaar te maken;*
- b. *dit door RIKILT Wageningen UR uitgebrachte rapport, c.q. de naam van het rapport of RIKILT Wageningen UR, geheel of gedeeltelijk te doen gebruiken ten behoeve van het instellen van claims, voor het voeren van gerechtelijke procedures, voor reclame of antireclame en ten behoeve van werving in meer algemene zin;*
- c. *de naam van RIKILT Wageningen UR te gebruiken in andere zin dan als auteur van dit rapport.*

Postbus 230, 6700 AE Wageningen, T 0317 48 02 56, E info.rikilt@wur.nl, www.wageningenUR.nl/rikilt. RIKILT is onderdeel van Wageningen UR (University & Research centre).

RIKILT aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

RIKILT-rapport 2015.012

Verzendlijst:

- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA): H.N. de Groot, J.M. de Stoppelaar, R. Lesuis, R. van Buuren, H.J. Keukens, J.A. van Rhijn, A. Lam, E.A.J. v.d. Made, R.G. Herbes
- Ministerie van Economische Zaken (EZ): E. Pierey, F.B. Leijdekkers, S.J. Beukema, P.P.L.M. Verhagen, F.W.A. Vink, J. Verkerk, A.J.F.M. van Opstal, M.J.B.M. Weijtens

Inhoud

	Woord vooraf		7
	Samenvatting		9
1	Doelstelling		11
	1.1 Wetgeving		11
	1.1.1 Bevoegde autoriteiten		12
	1.1.2 Europese Referentie Laboratoria (EURL's)		12
	1.1.3 Nationale Referentie Laboratoria (NRL's)		13
	1.1.4 Officiële Laboratoria (OL's)		14
	1.1.5 Analysemethoden		14
2	NRL DIOXINES EN PCB's	WOT-02-001-004	15
	2.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		15
	2.1.1 Deelname aan workshops		15
	2.1.2 Participatie in werkgroepen		16
	2.1.3 Deelname aan ringtesten		16
	2.2 Contacten met officiële laboratoria		16
	2.2.1 Borging		16
	2.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		16
3	NRL Pesticiden in dierlijke producten	WOT-02-001-005	18
	3.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		18
	3.1.1 Deelname aan workshops		18
	3.1.2 Participatie in werkgroepen		18
	3.1.3 Deelname aan ringtesten		18
	3.2 Contacten met officiële laboratoria		19
	3.2.1 Borging		19
	3.2.2 Advisering		19
	3.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		19
4	NRL Mycotoxinen	WOT-02-001-006	20
	4.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		20
	4.1.1 Deelname aan workshops		20
	4.1.2 Participatie in werkgroepen		21
	4.1.3 Deelname aan ringtesten		21
	4.2 Contacten met officiële laboratoria		21
	4.2.1 Borging		21
	4.2.2 Advisering		21
	4.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		21
	4.4 Contacten met andere NRL's		21

5	NRL Zware metalen	WOT-02-001-007	22
5.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		22
5.1.1	Deelname aan workshops		22
5.1.2	Deelname aan ringtesten		22
5.2	Contacten met officiële laboratoria		22
5.2.1	Borging		22
5.3	Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		23
5.4	Contacten met andere NRL's		23
6	NRL PAK's	WOT-02-001-008	24
6.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		24
6.1.1	Deelname aan workshops		24
6.1.2	Deelname aan ringtesten		24
6.2	Contacten met officiële laboratoria		24
6.2.1	Borging		24
6.2.2	Advisering		24
6.3	Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		24
7	NRL Mariene biotoxinen	WOT-02-001-010	25
7.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		25
7.1.1	Deelname aan workshops		25
7.1.2	Participatie in werkgroepen		25
7.1.3	Deelname aan ringtesten		25
7.2	Contacten met officiële laboratoria		26
7.2.1	Borging		26
7.3	Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		26
8	NRL 96/23/EC	WOT-02-003-001	27
8.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		27
8.1.1	Deelname aan workshops		27
8.1.2	Deelname aan ringtesten		28
8.2	Contacten met officiële laboratoria		28
8.2.1	Borging		28
8.2.2	Advisering en coördinatie		29
8.3	Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		29
8.4	Contacten met andere NRL's		29
9	NRL Dierlijke eiwitten	WOT-02-004-001	31
9.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		31
9.1.1	Deelname aan workshops		31
9.1.2	Participatie in werkgroepen		31
9.1.3	Deelname aan ringtesten		31
9.2	Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		32
10	NRL Diervoederadditieven en nationale dossierbeoordeling / advisering	WOT-02-004-002	33
10.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		33
10.1.1	Deelname aan workshops		33
10.1.2	Beoordelingen NRL ten behoeve van EURL		33
10.1.3	Deelname aan ringtesten		33
10.2	Beoordelingen van nationale aanvragen voor proefonthefing voor niet-toegelaten diervoederadditieven		34
10.2.1	Overige wetenschappelijke en technische ondersteuning		34

11	NRL GM feed / food	WOT-02-004-003	35
11.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		35
11.1.1	Deelname aan workshops		35
11.1.2	Deelname aan ringtesten		35
11.2	Contacten met officiële laboratoria		35
11.2.1	Advisering en coördinatie		35
12	NRL Melk en melkproducten	WOT-02-005-001	36
12.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		36
12.1.1	Deelname aan workshops		36
12.1.2	Participatie in werkgroepen en communicatie met EURL		36
12.1.3	Deelname aan ringtesten		37
12.2	Contacten met officiële laboratoria		37
12.2.1	Borging		37
12.3	Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit		37
13	NRL Watergehalte pluimveevlees	WOT-02-005-002	38
13.1	Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk		38
13.1.1	Deelname aan workshops en EURL questionnaires		38
13.1.2	Deelname aan ringtesten		41
13.2	Contacten met officiële laboratoria		41
13.2.1	Borging		41
	Literatuur		43

Woord vooraf

Het RIKILT vervult een groot aantal referentietaken op het gebied van de veiligheid van onze voedingsmiddelen en diervoeders. De uitvoering van deze taken is geformaliseerd in de rol van Nationaal Referentielaboratorium (NRL) op verschillende deelgebieden. NRL's vormen de schakel tussen de Europese Unie Referentie Laboratoria (EURL's) en de Officiële laboratoria (OL's). NRL's en OL's voeren officiële analyses uit in het kader van de nationale controle. NRL's zijn een expertisecentrum voor zowel de OL's als de Ministeries en de NVWA.

In deze jaarrapportage doet het RIKILT verslag van haar activiteiten als NRL.

Samenvatting

Nationale Referentie Laboratoria (NRL's) vormen een onderdeel van het stelsel voor controle en handhaving van EU wet- en regelgeving op het gebied van veiligheid van voedsel en diervoeders. RIKILT is aangewezen als NRL voor twaalf onderzoekdomeinen. Taken van een NRL zijn afhankelijk van het onderzoekdomein. In dit rapport wordt een overzicht gegeven van de activiteiten in 2014 van alle NRL's van RIKILT. Dit zijn de NRL's voor dioxines en PCB's, pesticiden in dierlijke producten, mycotoxinen, zware metalen, polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's), mariene biotoxinen, stoffen en producten gerelateerd aan Richtlijn 96/23/EG, genetisch gemodificeerde organismen in voedsel en voeders, dierlijke eiwitten, diervoederadditieven, melk- en melkproducten en watergehalte pluimveevlees.

In het rapport wordt in eerste instantie een overzicht gegeven van relevante wetgeving en netwerken van Europese Referentie Laboratoria, NRL's en Officiële Laboratoria. Per NRL wordt vervolgens ingegaan op de activiteiten binnen het EURL-NRL netwerk zoals de deelname aan EURL-NRL workshops, participatie in werkgroepen en de deelname aan ringtesten. Vervolgens worden, indien van toepassing, contacten met en borging van de officiële laboratoria beschreven. Als laatste wordt aangegeven op welke terreinen het NRL de competente autoriteit (CA) heeft ondersteund. In een enkel geval wordt ook aangegeven welke contacten het NRL heeft gehad met NRL's in andere lidstaten.

Een belangrijke taak van een NRL is om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen op hun vakgebied. Ieder van de EURL's organiseert daartoe één- of tweemaal per jaar bijeenkomsten (workshops) waaraan NRL's kunnen deelnemen. In totaal zijn in 2014 17 EURL-NRL bijeenkomsten bijgewoond. Verder is deelgenomen aan diverse EURL werkgroepen waarin door de NRL's actief is bijgedragen aan de verbetering van analysemethoden. Om hun analysevaardigheden te toetsen zet een EURL ringonderzoeken (proficiency testen) uit. De RIKILT NRL's hebben in 2014 deelgenomen aan alle EURL ringonderzoeken. Gezien de soms beperkte scope van EURL ringonderzoeken is daar waar relevant ook deelgenomen aan ringonderzoeken georganiseerd door andere partijen. Resultaten van de NRL's (z-scores) waren over het algemeen goed. Daar waar z-scores onvoldoende waren werden vervolgacties ingesteld ter verbetering. De OL's zijn geborgd door het opvragen van de resultaten van de OL's in door andere laboratoria of het NRL georganiseerde ringonderzoeken of middels het toezenden van borgingsmonsters. Tevens zijn enkele OL's in technische zin geholpen bij hun analyses.

1 Doelstelling

Om de voedsel- en voederveiligheid te waarborgen en een vrij verkeer van levensmiddelen en diervoeders mogelijk te maken is er Europese regelgeving die geldt binnen alle lidstaten van de Europese Unie (EU). Bedrijven die levensmiddelen en diervoeders op de markt brengen dienen de EU en nationale regelgeving na te leven, lidstaten dienen te controleren of dit ook daadwerkelijk het geval is. Ook voor de wijze van controle door de lidstaten, de officiële controle, is er EU en nationale regelgeving. In het kader van de officiële controle kunnen monsters worden genomen die geanalyseerd worden door laboratoria. Veel monsters worden genomen in het kader van meerjarige controleplannen die door de competente autoriteiten (CA's) van lidstaten moeten worden opgesteld. Om ervoor te zorgen dat analyseresultaten vergelijkbaar zijn tussen de lidstaten zijn er eisen gesteld aan laboratoria, monsternamen en analysemethoden. Europese Referentie Laboratoria (EURL's) hebben in deze de taak om Nationale Referentie Laboratoria (NRL's) te ondersteunen. Volgens EU regelgeving heeft elke lidstaat de plicht om per EURL één of meerdere NRL's aan de wijzen. De NRL's hebben o.a. als taak om bij te blijven op hun vakgebied en de laboratoria waar officiële monsters worden geanalyseerd, de officiële laboratoria (OL's), te ondersteunen. Voor 12 onderwerpen is RIKILT door het ministerie van EZ en VWS aangewezen als NRL, deze onderwerpen zijn:

- Dioxines en PCB's.
- Pesticiden in dierlijke producten.
- Mycotoxinen.
- Zware metalen.
- Polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's).
- Mariene biotoxinen.
- Stoffen en producten gerelateerd aan Richtlijn 96/23/EG.
- Genetisch gemodificeerde organismen in voedsel en voeders.
- Dierlijke eiwitten.
- Diervoederadditieven.
- Melk- en melkproducten.
- Watergehalte pluimveevlees.

Doel van dit rapport is een overzicht te geven van activiteiten uitgevoerd in 2014 door de NRL's van RIKILT.

1.1 Wetgeving

De belangrijkste verordening in de EU over de officiële controle op de levensmiddelen- en diervoederproductie is de algemene controleverordening, Verordening (EG) nr. 882/2004. Deze controleverordening verplicht de lidstaten op geharmoniseerde wijze toezicht te houden op deze productie, en gestelde doel- en middelvoorschriften te handhaven. Naast de controleverordening is er voor bepaalde onderdelen van de productieketen c.q. onderwerpen meer specifieke controlewetgeving van toepassing. Voor residuen van diergeneesmiddelen en niet toegelaten stoffen in de dierlijke productieketen bijvoorbeeld zijn bepalingen voor de officiële controle opgenomen in Richtlijn 96/23/EG. Ook voor enkele andere stofgroepen en producten kunnen aanvullende bepalingen voor de controle zijn opgenomen in meer specifieke wetgeving. Bijvoorbeeld voor residuen van gewasbeschermingsmiddelen zijn aanvullende bepalingen opgenomen in Verordening (EG) nr. 396/2005, voor diervoederadditieven in Verordening (EG) nr. 1831/2003, voor genetisch gemodificeerde organismen in Verordening (EG) nr. 1981/2006 (en Aanbeveling 2004/87/EG) en voor dierlijke eiwitten in Verordening (EG) nr. 999/2001 en Verordening (EG) nr. 1069/2009. Ook voor de officiële controle op het watergehalte in pluimveevlees gelden meer specifieke bepalingen (Verordening (EG) nr. 543/2008). Deze laatste controle valt overigens niet onder de algemene controleverordening, maar onder controles die in het kader van de gemeenschappelijke marktordening worden uitgevoerd. Voor de controle dienen de lidstaten bevoegde autoriteiten of competente autoriteiten aan te wijzen.

Officiële controle kan inhouden dat monsters worden genomen om in het laboratorium te worden onderzocht. Ook voor de monsternamen, de laboratoria en de wijze van analyse worden in EU regelgeving voorschriften gegeven waaraan de lidstaten zich dienen te houden.

1.1.1 Bevoegde autoriteiten

Voor de officiële controle dienen de lidstaten 'bevoegde autoriteiten' of 'competente autoriteiten' (CA) aan te wijzen. Voor officiële controles is in Nederland veelal NVWA de CA, maar voor melk- en melkproducten, en ei- en eiproducten is dit het COKZ en voor de biologische productie SKAL. De CA wijst de laboratoria aan waar analyses van monsters genomen in het kader van de officiële controle worden geanalyseerd. Ook is de CA verantwoordelijk voor het opstellen van een meerjarig nationaal controle programma (MANCP) waarin ook aandacht dient te zijn gegeven aan fysieke controles (monsteranalyses).

1.1.2 Europese Referentie Laboratoria (EURL's)

EURL's worden door de Europese Commissie aangesteld. Laboratoria worden via tenders uitgenodigd om zich aan te melden als EURL. De lijst van EURL's is opgenomen in Bijlage VII van Verordening (EG) nr. 882/2004. In Tabel 1 zijn de EURL's opgenomen die gerelateerd zijn aan de NRL's van het RIKILT.

Tabel 1

Lijst van voor RIKILT NRL's relevante EURL's.

EU Referentie laboratorium	Voor
Chemisches und Veterinäruntersuchungsamt (CVUA) Freiburg Freiburg, Duitsland	Dioxinen en PCB's in diervoeders en levensmiddelen Residuen van bestrijdingsmiddelen in levensmiddelen van dierlijke oorsprong en producten met een hoog vetgehalte
Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek van de Commissie Geel, België	Mycotoxinen (m.u.v. mycotoxinen in dierlijke producten) Zware metalen in diervoeders en levensmiddelen Polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's) In diervoeding gebruikte toevoegingsmiddelen
RIKILT Wageningen UR Wageningen, Nederland	Stilbenen, derivaten, zouten en etsers daarvan (A1)* Antithyroge stoffen (A2) Steroïden (A3) Resorcylic Acid Lactones (+ zeranol) (A4) Tranquilizers (B2d) Mycotoxinen in dierlijke producten (B3d)
Anses – Laboratoire de Fougères Frankrijk	Antibacteriële stoffen met inbegrip van sulfonamiden, quinolonen (B1) Kleurstoffen (B3e)
Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit (BVL) Berlijn, Duitsland	β-agonisten (A5) Wormmiddelen (B2a) Anticoccidia, met inbegrip van nitroimidazolen (B2b) Niet-steroidale anti-inflammatoire farmaca (NSAIF) (B2e)
Istituto Superiore di Sanità Rome, Italië	Chemische elementen (zware metalen) in dierlijke producten (B3c)
Spanish Food Safety Agency of the Spanish Ministry of Health Vigo, Spanje	De controle op mariene biotoxinen
Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek van de Commissie Ispra, Italië	Genetisch gemodificeerde organismen (GGO's)
Centre Wallon de recherches agronomiques (CRA-W), Gembloux, België	Dierlijke eiwitten in diervoeders
Anses – Laboratoire de sécurité des aliments Maisons-Alfort, Frankrijk	Melk en zuivelproducten
Raad van deskundigen: Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (IRMM), DG Landbouw en de drie NRL's**	Watergehalte pluimveevlees

* De stof(groepen) gevolgd door een () behoren bij de controle in het kader van Richtlijn 96/23/EG.

**Deze Raad van deskundigen wordt niet vermeld in Bijlage VII van Verordening (EG) nr. 882/2004 maar in Bijlage XII van Verordening (EG) nr. 543/2008.

EURL's in het kader van Verordening (EG) nr. 882/2004 zijn o.a. belast met (artikel 32): het verstrekken van inlichtingen over analysemethoden aan NRL's, het coördineren van de toepassing door de NRL's van de analysemethoden en het organiseren van vergelijkende tests, en het organiseren van opleidings- en bijscholingscursussen (zoals workshops) voor het personeel van de NRL's.

1.1.3 Nationale Referentie Laboratoria (NRL's)

RIKILT is aangewezen door het ministerie van EZ en VWS als NRL voor een groot aantal chemische contaminanten (zie onder 1), GGO's, dierlijke eiwitten, melk en pluimveevlees. Voor elk van de NRL's is in 2013 een werkplan opgesteld waarin de activiteiten die in 2014 zouden worden uitgevoerd zijn beschreven. Tevens zijn voor de NRL's begrotingen opgesteld voor de personeelskosten en kosten voor faciliteiten/apparatuur. De werkplannen zijn eind 2013 goedgekeurd door het Opdrachtgevers Overleg bestaande uit medewerkers van EZ en NVWA. De werkplannen zijn gebaseerd op de taken van een NRL zoals aangegeven in diverse EU verordeningen, richtlijnen en beschikkingen/besluiten.

Een NRL in het kader van de controleverordening (Verordening (EG) nr. 882/2004 (artikel 33)) heeft de volgende taken:

- a. Op hun bevoegdheidsterrein samenwerken met het EURL;
- b. Voor hun bevoegdheidsterrein de werkzaamheden van de officiële laboratoria die overeenkomstig artikel 11 belast zijn met de analyse van monsters coördineren;
- c. Indien nodig, vergelijkende tests tussen de officiële nationale laboratoria organiseren en zorgen voor een passend vervolgtraject voor die vergelijkende tests;
- d. Ervoor zorgen dat de door het EURL verstrekte informatie aan de bevoegde autoriteit en de officiële nationale laboratoria wordt doorgegeven;
- e. Wetenschappelijke en technische steun verlenen aan de bevoegde autoriteit voor de uitvoering van de gecoördineerde controleplannen die overeenkomstig artikel 53 zijn aangenomen;
- f. Zorgen voor de uitvoering van andere specifieke taken waartoe is besloten volgens de procedure van artikel 62, lid 3, onverminderd bestaande aanvullende verplichtingen op nationaal niveau.

De taken van NRL's in het kader van Richtlijn 96/23/EG worden genoemd in artikel 14 van deze richtlijn:

- Coördinatie van de werkzaamheden van de nationale laboratoria waar de routineanalyses voor de opsporing van residuen worden verricht; het betreft met name het coördineren van de normen en de analysemethoden voor elk betrokken residu, respectievelijk voor elke betrokken groep residuen;
- Verlening van bijstand aan de bevoegde autoriteit bij het opzetten van het plan voor het toezicht op de opsporing van residuen;
- Organiseren van periodieke vergelijkende tests voor elk residu, respectievelijk elke groep residuen waarvoor zij zijn aangewezen;
- Zorg voor de naleving, door de nationale laboratoria, van de vastgestelde grenzen;
- Zorg voor de verspreiding van de door de communautaire referentielaboratoria verstrekte informatie;
- Hun personeel de mogelijkheid bieden deel te nemen aan door de Commissie of de communautaire referentielaboratoria georganiseerde stages voor voortgezette opleiding.

De taken van een NRL voor toevoegingsmiddelen in diervoeders (Verordening (EG) nr. 378/2005), genetisch gemodificeerde organismen (Verordening (EG) nr. 1981/2006) en watergehalte pluimveevlees (Verordening (EG) nr. 543/2008) zijn enigszins afwijkend van bovengenoemde taken.

De nieuwe Controleverordening waarvoor onlangs het voorstel (COM(2013) 265 final) is gepubliceerd zal een eind maken aan de (subtiele) verschillen in taken van NRL's binnen bepaalde controle gebieden. De taken van NRL's zoals genoemd in het voorstel zijn merendeels vergelijkbaar met de taken genoemd in Verordening (EG) nr. 882/2004. Nieuw is de expliciete verplichting in de controleverordening zelf van NRL's om deel te nemen aan vergelijkende studies zoals ringtesten en proficiency testen van de EURL's. Deze verplichting is nu opgenomen in diverse afzonderlijke wetgevingsteksten betreffende laboratoria, monsternamen en analysemethoden.

Soms worden de namen van NRL's in de wetgeving vermeld, RIKILT wordt aangegeven als zijnde NRL in: Beschikking 98/536/EG (residuen van diergeneesmiddelen en hormonen (Richtlijn 96/23/EG)), Verordening (EG) nr. 378/2005 (toevoegingsmiddelen in diervoeders), Verordening (EG) nr. 1981/2006 en Verordening (EG) nr. 543/2008 (watergehalte pluimveevlees).

1.1.4 Officiële Laboratoria (OL's)

Conform artikel 12 van Verordening (EG) nr. 882/2004 dienen de bevoegde autoriteiten, in Nederland in 2014 de NVWA en het COKZ, laboratoria aan te wijzen die gemachtigd zijn om analyses uit te voeren van in het kader van officiële controles genomen monsters. Deze laboratoria worden Officiële Laboratoria (OL) in deze Verordening, in Richtlijn 96/23/EG is sprake van 'erkende laboratoria' en 'nationale laboratoria'. De bevoegde autoriteiten mogen alleen laboratoria aanwijzen die opereren, geëvalueerd zijn en geaccrediteerd zijn volgens de Europese normen EN ISO/17025 en EN ISO/IEC 17011. Deze eis geldt natuurlijk ook voor de NRL's.

In Nederland worden de meeste monsters geanalyseerd door NVWA-Lab VV en RIKILT. Voor bepaalde analyses zijn andere laboratoria aangewezen die de officiële monsters analyseren.

1.1.5 Analysemethoden

De analysemethoden die gebruikt worden om officiële monsters te analyseren dienen (zo mogelijk) gevalideerd te zijn en opgenomen in de accreditatie van het laboratorium (artikel 11, Verordening (EG) nr. 882/2004). Voor diverse stoffen en producten zijn specifieke bepalingen in EU wetgeving en richtlijnen opgenomen t.a.v. de wijzen van monsterneming en vereisten aan analysemethoden. In Tabel 2 wordt een overzicht gegeven van verordeningen met eisen aan methoden van (vaak ook monsterneming) en analyse.

Tabel 2

Eisen aan methoden van analyse.

Document	Contaminant/residu in matrix
Verordening (EU) nr. 589/2014	Dioxinen, furanen en dioxineachtige PCB's en niet dioxineachtige PCB's in levensmiddelen
SANCO/12571/2013	Residuen van gewasbeschermingsmiddelen (alle matrices)
Verordening (EG) nr. 401/2006	Mycotoxinen in levensmiddelen
Verordening (EG) nr. 333/2007	Lood, cadmium, kwik, anorganisch tin, 3-MCPD, PAK's en melamine in levensmiddelen
Verordening (EG) nr. 2074/2005	Mariene biotoxinen en bepaalde parameters melk
Beschikking 2002/657/EG	Residuen van diergeneesmiddelen en hormonen
Verordening (EG) nr. 641/2004	GGO
Verordening (EU) nr. 619/2011	LLP GGO in diervoeders
Verordening (EG) nr. 543/2008	Watergehalte pluimveevlees
Verordening (EG) nr. 273/2008	Kwaliteitsparameters melk en zuivel
Verordening (EG) nr. 152/2009	Alle parameters diervoeder (o.a. GGO, dierlijke eiwitten, diervoederadditieven, contaminanten)

2 NRL DIOXINES EN PCB's WOT-02-001-004

2.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

2.1.1 Deelname aan workshops

Er zijn door het EURL (CVUA te Freiburg) twee workshops georganiseerd, één in mei in Nantes en één in november in Freiburg. Helaas is aan de workshop in Freiburg door persoonlijke omstandigheden (Wim Traag) en vanwege verplichtingen in Brussel (Ron Hoogenboom) niet deelgenomen. Wel zijn de belangrijkste bespreekpunten van de vergadering in Freiburg eind december telefonisch besproken door Wim Traag met Rainer Malisch. Tijdens deze besprekingen kwamen de volgende punten aan de orde:

Zoals gebruikelijk zijn de resultaten besproken van de ringtesten waaraan ook RIKILT met zowel GC/HRMS als DR CALUX heeft deelgenomen (zie verder). Tijdens de vergaderingen in Nantes werden door Frans Verstraete (DG SANCO) nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de normstelling besproken en een aantal RASFF melding gerelateerd aan dioxinen werd toegelicht. Het betrof in deze periode in totaal 10 meldingen waarvan 9 betrekking hadden op diervoeder en slechts 1 op voedsel (paling uit Nederland). Bij de RASFF melding betreffende diervoeder viel het op dat een aantal gerelateerd waren aan risicovolle droogprocessen. Een risicovol droogproces was in het verleden ook de oorzaak van de incidenten met de Oekraïens maïs en het Ierse varkensvlees. Naast de RASFF meldingen betreffende dioxinen waren er in deze periode meer dan vijf RASFF melding gerelateerd aan ND-L-PCB's in vis (*Squalus acanthias*).

Frans Verstraete gaf aan dat Aanbeveling 2013/711/EU per 3 december 2013 van kracht is geworden. Lidstaten worden aanbevolen om het monitoringsprogramma te richten op o.a. vrije uitloop eieren, lever van schaap en lam, wolhandkrab, gedroogde kruiden, klei op de markt gebracht als voedingssupplement. Daarnaast gaf Frans Verstraete aan dat er in de nieuwe Aanbeveling een voetnoot was geplaatst betreffende de actiegrens voor dioxinen en dioxine-achtige PCB's in gedroogd fruit en groenten (respectievelijk 0,5 en 0,35 pg TEQ/gram op productbasis. Verder werd verwezen naar de nieuwe verordening voor monsternamen en analyse, Verordening (EU) nr. 589/2014.

Ook gaf Frans Verstraete een toelichting op de Scientific Opinion van het EFSA panel CONTAM met betrekking tot het voorkomen van perfluorverbindingen in voeding. Door het EFSA panel werd geconcludeerd dat gebaseerd op het voorkomen van deze verbindingen in voedingsmiddelen het zeer onwaarschijnlijk is dat gezondheidkundige richtwaarden overschreden worden.

In Aanbeveling 2014/118/EU van 3 maart 2014 wordt intensivering van de monitoring van gebromeerde vlamvertragers aanbevolen. Het betreft: PBDE's, HBCDD's en TBBPA in met name eieren, melk, vlees, plantaardige olie/vet, vis en visserijproducten.

Door Rainer Malisch werd de bijdrage aan het DIOXIN congres 2014 in Madrid vanuit het EURL/NRL netwerk toegelicht. Een groot aantal lezingen is gehouden door leden van het netwerk, en een aantal leden hebben gefungeerd als dagvoorzitter. Medewerkers van het Nederlandse NRL waren bij twee sessies voorzitter op dit congres en gaven er drie officiële lezingen. Daarnaast zijn er nog bijdragen vanuit het NRL geleverd aan twee user meetings.

Bijdragen vanuit het NRL of waar het NRL een bijdrage aan heeft geleverd aan het DIOXIN congres 2014 in Madrid waren:

- Analysis of the measurement uncertainty in the determination of PCDD/Fs and PCBs in soil: Practical vs theoretical approach (lezing Patricia Bolanos)
- Proficiency test for dioxins and dioxin-like PCBs in fats intended for the production of animal feed (lezing Wim Traag (NRL NL))

-
- Building realted sources of PCBs in eggs from free range hens (lezing Ron Hoogenboom (NRL NL))
 - Measurement uncertainty for persitent organic pollutants by isotope-dilution mass spectrometry (lezing Gauthier Eppe).

2.1.2 Participatie in werkgroepen

Het werk rondom de database voor congeneerprofielen is voortgezet. In december werd er vanuit het netwerk deelgenomen aan een workshop in Berlijn. De Duitse database ziet er veelbelovend uit, wel ontbreken nog de gegevens over de conversie van bijvoorbeeld diervoeder naar dierlijk materiaal. In mei 2015 zal er wederom in Berlijn een workshop gehouden worden, deze maal alleen voor het netwerk.

De werkgroep meetonzekerheid heeft eveneens haar werk voortgezet. Een concept document is tijdens het DIOXIN congres 2014 in de vorm van een publicatie en een lezing gepresenteerd. Naar verwachting kan een definitieve versie van deze gecompliceerde materie in 2015 aan de autoriteiten aangeboden worden. Er zal dan ook een eindpublicatie verschijnen, tevens zal er een voorstel gedaan worden voor een praktische aanpak.

2.1.3 Deelname aan ringtesten

Er zijn in 2014 twee ringtesten georganiseerd door het EURL. Door Alexander Kotz werd in Nantes de Proficiency Test (PT) voor een kleimineraal (sepioliet) besproken. Ook voor deze matrix bleek wederom dat een aantal laboratoria niet goed in staat waren om een correct analyseresultaat af te geven. De resultaten van RIKILT waren zowel voor de GC-HRMS als voor de CALUX goed d.w.z. alle z-scores lagen binnen de grenzen ($-2 < z < 2$). Door het EURL zijn de onderliggende data nader bekeken, zoals wijze van extractie en de gebruikte extractiemiddelen. Er kon helaas niet geconcludeerd worden dat de afwijkende waarden te wijten waren aan de manier waarop de extractie was uitgevoerd.

In Freiburg werd het resultaat van de PT in vissenlever en visleverolie besproken. Door RIKILT konden werden in deze PT alleen resultaten van de GC-HRMS worden ingezonden. Ook voor deze PT scoorde RIKILT goed, de resultaten van de z-scores voor wat betreft de instrumentele methoden lagen alle binnen de grenzen van ($-2 < z < 2$) t.o.v. de consensuswaarden.

Eveneens werd deelgenomen aan de internationale PT's georganiseerd door het Noorse Folkehelsa. RIKILT scoorde ook goed in deze PT's.

2.2 Contacten met officiële laboratoria

2.2.1 Borging

Informatie vanuit het EURL netwerk en de workshops is gedeeld met het OL.

Borging van het OL heeft in 2014 eenmaal plaats gevonden. Vier monsters melkvet zijn naar het OL gestuurd, deze waren eerder door het NRL met GC-HRMS geanalyseerd. De resultaten van het OL voor deze monsters stemden goed overeen met die van het NRL.

2.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

Het NRL heeft in 2014 frequent contact gehad met de Ministeries van VWS en EZ, de NVWA, het RIVM en andere belanghebbenden over o.a. dioxines in wolhandkrabben, schapenlever en vrije uitloop eieren. Er is (niet ten laste van dit project) tevens een onderzoek uitgevoerd naar dioxinen en PCBs in

eieren van particuliere kippenhouders. Hierbij werden op zestig locaties eieren verkregen (zie rapport 2014.012).

In 2014 is er een publicatie geschreven getiteld 'European developments following incidents with dioxins and PCBs in the food and feed chain'. In deze publicatie wordt ingegaan op ontwikkelingen n.a.v. incidenten met dioxines en PCB's, en wordt ook het belang van een goed opererend EURL-NRL netwerk aangegeven. Deze publicatie is tot stand gekomen in samenwerking met de collega's van FERA. De publicatie zal in 2015 verschijnen in het wetenschappelijke tijdschrift Food Control.

3 NRL Pesticiden in dierlijke producten WOT-02-001-005

3.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

3.1.1 Deelname aan workshops

Er is door het Nederlandse NRL deelgenomen aan de EURL/NRL workshop op 14-15 oktober in Freiburg, Duitsland. Deze workshop werd gezamenlijk georganiseerd door het EURL van pesticiden in producten van dierlijke oorsprong (AO) en het EURL van 'single residue methods'-pesticiden (SRM). Er waren meer dan 65 deelnemers uit 27 lidstaten aanwezig. Tijdens deze workshop kwamen onder meer de volgende onderwerpen aan de orde. Een bespreking van opzet en resultaten van de ringonderzoeken georganiseerd in 2014 door het EURL-AO (ei). Er waren 17 pesticiden toegevoegd. De relatieve robuust standaard deviatie lag tussen de 15% en 32%. Het gemiddeld lag op ca. 25%, de waarde die als generieke fit-for-purpose standaard deviatie in residu analyse van pesticiden worden gehanteerd. 82-98% van de laboratoria presteerden goed.

Een bespreking van opzet en resultaten van de ringonderzoeken georganiseerd in 2014 door het EURL-SRM (melk). Er waren in totaal 14 pesticiden toegevoegd. De meeste deelnemers aan deze ringtest hadden minder dan 14 pesticiden gemeten. De relatieve robuust standaard deviatie lag tussen de 18% en 30%, gemiddeld iets onder de 20%. 87-96% van de van de laboratoria presteerden goed.

Een aantal technisch-wetenschappelijke presentaties zijn gegeven (extractie/cleanup methoden voor GC-MS/MS en LC-MS/MS (deze methoden zijn toegepast door de drie NRL's die voor de PT monsters goed presteerden); efficiency verbeteringen van monstervoorbewerking gebaseerd op QuEChERS; bepaling van glyfosaat).

Een inventarisatie van suggesties van NRL's voor aanpassingen van het document voor validatie en kwaliteitscontrole van methoden voor de bepaling van bestrijdingsmiddelen in (dier)voeding (SANCO/12571/2013). Dit document zal in 2015 worden herzien. De EU ringonderzoeken voor 2015: matrices en planning en het werkprogramma van de EURL's voor 2015.

3.1.2 Participatie in werkgroepen

Het NRL neemt deel aan de werkgroep voor de 2-jaarlijkse revisie van het hier bovengenoemde SANCO-document. In 2014 is in samenwerking met de EURL's en andere leden van de werkgroep een eerste inventarisatie gemaakt voor de update van 2015. Dit gebeurde vanuit dit project vanwege de duidelijke link van deze revisie met het EURL en NRL werkveld.

Verder zijn er twee bijeenkomsten geweest van de Beleidswerkgroep Nationaal Plan residuen (overkoepelend met andere 96/23-NRL projecten, niet ten laste van dit project). Voor deze bijeenkomsten is input geleverd met betrekking tot analyse-scope.

3.1.3 Deelname aan ringtesten

RIKILT heeft deelgenomen aan het jaarlijkse ringonderzoek van het EURL (CVUA, Freiburg). Het betrof naast de klassieke lipofiele stoffen ook meer polaire pesticiden of metabolieten daarvan. In totaal ging het om 17 bestrijdingsmiddelen uit diverse klassen in ei die met GC-MS/MS en LC-MS/MS werden bepaald. Daarnaast is in 2014 ook deelgenomen aan het ringonderzoek georganiseerd door het EURL-SRM (CVUA Stuttgart) omdat het een matrix van dierlijke oorsprong betrof (melk). Ter aanvulling is tevens deelgenomen aan ringonderzoeken georganiseerd door FAPAS (organochloor-bestrijdingsmiddelen en indicator-PCB's in varkensvet) en door het Nederlandse NRL (pyrethroiden en emamectine in zalm). In vrijwel alle gevallen werden de bestrijdingsmiddelen gevonden en adequaat gekwantificeerd (z-score $\leq \pm 2$). De uitzondering betrof zalm (afwijkende kwantificering).

RIKILT heeft deelgenomen aan een interlaboratorium test georganiseerd door het EURL-SRM (CVUA, Stuttgart). Het betrof de bepaling van chloormequat, cyromazine, daminozide, diquat, melamine, mepiquat, nereistoxin, paraquat en trimethylsulfonium in melk.

3.2 Contacten met officiële laboratoria

3.2.1 Borging

In 2014 heeft borging plaatsgevonden door een monster melkpoeder geselecteerd door het NRL voor analyse aan het OL te sturen. De door het OL gehanteerde methode beperkte zich tot een aantal organochloor-bestrijdingsmiddelen en indicator-PCB's. Er is een rapportage opgesteld die is teruggekoppeld met CA/OL.

3.2.2 Advisering

Het OL is geadviseerd over door te voeren methode-aanpassingen.

RIKILT heeft als voorzitter van de gebruikerscommissie van de KDLL ringonderzoeken 'Chloorpesticiden en PCB's in oliën / vetten' de rapportages van KDLL beoordeeld.

3.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

Het NRL heeft diverse vragen rondom de analyse en monitoring van pesticiden van medewerkers van de doelgroepen (EZ, VWS, NVWA, OL, EURL Pesticiden in producten van dierlijke oorsprong, EC) beantwoord. Met één van de OL's zijn tijdens ad-hoc bijeenkomsten technische zaken besproken en uitgewisseld. Er hebben zich geen gevallen voorgedaan waarbij contra-analyses ter bevestiging van aangetroffen residuen noodzakelijk was.

4 NRL Mycotoxinen

WOT-02-001-006

4.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

4.1.1 Deelname aan workshops

In oktober is deelgenomen aan de '9th Workshop of the EURL for Mycotoxins' in Geel, België. Er waren 35 afgevaardigden van NRL's en enkele additionele sprekers aanwezig. De onderwerpen die aan de orde kwamen waren onder meer:

De opzet en resultaten van de EURL ringonderzoeken uit 2013 (patuline in appelsap; aflatoxine B1, DON, fumonisin B1 in granen) en 2014 (zearalenon in maïsolie; aflatoxine B1 in copra). Over het algemeen werden door de meerderheid van de deelnemende laboratoria goede z-scores verkregen. Uitzondering was fumonisine B1, deze mycotoxine was op hoog niveau (31 mg/kg) aanwezig in één van de monsters. Dit leidde tot multimodale verdeling van de resultaten. Veel deelnemers rapporteerden te lage waarden. Dit was te herleiden tot het gebruik van immunoaffiniteit kolommen (te weinig capaciteit) en onverdund meten van extracten (concentratie buiten lineair bereik van het meetsysteem).

Presentatie van een methode voor de bepaling van *Alternaria* toxinen in tomaat, tarwe en zonnebloempitten m.b.v. LC-MS/MS (IRMM). Voor de bepaling van tenuazonic acid wordt een derivatisering voorgesteld waarmee de methode bewerkelijker is dan de in 2014 door RIKILT ontwikkelde methode.

Presentatie/update werkgroep sub-sampling variabiliteit (A. Solyakov). De bijdrage hiervan aan de meetonzekerheid wordt door de meeste labs niet meegenomen. Dit zou wel moeten omdat er verschillende homogenisatieprocedures worden gehanteerd die ook verschillende mate van homogeniteit en dus variabiliteit geven. Er wordt een voorstel gedaan voor een guidance document over monsterhomogenisatie en bepaling van de bijdrage aan meetonzekerheid. De EURL faciliteert in deze een werkgroep die dit verder zal uitwerken.

Presentatie/update werkgroep identificatiecriteria mycotoxinen in (dier)voeding (door NL NRL, Hans Mol). De activiteiten van de werkgroep zijn gepresenteerd en een draft voorstel voor criteria. De criteria zijn afgeleid uit het SANCO/12571/2013 document voor pesticiden, met aanpassingen specifiek voor mycotoxinen. Eén van de aanpassingen is dat HPLC-Flu alleen acceptabel wordt geacht als bevestigingstechniek indien een immunoaffiniteit cleanup wordt toegepast (gebaseerd op Beschikking 2002/657/EG voor diergeneesmiddelen). Verder gaan er stemmen op om een retentietijdscriterium te baseren op de chromatografisch piekbreedte in plaats van een vast absoluut criterium zoals ± 0.2 min. De werkgroep zal hiermee verder aan de slag gaan.

Presentatie van Piotr Robouch (IRMM) over hoe de LOD/LOQ bepaald zou moeten worden. Er zijn veel verschillende definities voor LOD/LOQ. In de presentatie is een overzicht gegeven van hoe de bepaling relatief eenvoudig uitgevoerd kan worden.

Presentatie/update werkgroep ISO17025/best practice (John Keegan, NRL Ireland). Diverse praktische issues zijn bediscussieerd. De discussie was verhelderend en maakte duidelijk dat er grote diversiteit is in hoe met QC wordt omgegaan. Uit de discussie kwam geen algemene best practice naar voren.

Validatie van screeningsmethoden (bioassays and LC-MS-based) (Christoph von Holst, IRMM). Toelichting op totstandkoming van het protocol dat nu is opgenomen Verordening (EG) nr. 401/2006 (via de wijziging van deze verordening, de Verordening (EU) nr. 519/2014).

EURL: werkprogramma en ringonderzoeken voor 2015. EUPT: waarschijnlijk citrinine in granen en voedingssupplementen. Deze keuze kan voor een probleem gaan zorgen omdat er maar enkele NRL's zijn die hiervoor een methode operationeel hebben.

4.1.2 Participatie in werkgroepen

Het NRL participeerde in twee door het EURL ingestelde werkgroepen: i) guidance document voor screeningsmethoden (in 2014 afgerond), ii) guidance document voor identificatiecriteria voor mycotoxinen (het Nederlandse NRL is voorzitter). De laatste werkgroep wordt voortgezet in 2015.

4.1.3 Deelname aan ringtesten

Er is door het NRL in 2014 deelgenomen aan twee ringonderzoeken van het EURL (zearalenon in maïsolie en aflatoxine B1 in kopra). Ter aanvulling werd tevens deelgenomen aan vijf andere ringonderzoeken: FAPAS (aflatoxine M1 in melk, ergot alkaloiden in rogge, aflatoxinen in noten), Coda-Serva (multi-mycotoxinen) en CNR_ISPA MoniQA (multi-mycotoxinen). Voor de laatste twee waren de rapportages ten tijde van het jaarverslag nog niet ontvangen. Voor de overige was de prestatie van het NRL goed.

4.2 Contacten met officiële laboratoria

4.2.1 Borging

De OL's zijn geborgd door opvragen van resultaten van ringonderzoeken en door uitsturen van borgingsmonsters (twee maal aflatoxine M1 in melkpoeder). De resultaten voldeden in de meeste gevallen aan de gestelde criteria en in geval van afwijkingen was er sprake van adequate opvolging.

4.2.2 Advisering

Er zijn ad-hoc bijeenkomsten geweest met een OL met als doel het uitwisselen van technische informatie.

4.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

Er hebben zich geen gevallen voorgedaan waarbij contra-analyse ter bevestiging van aangetroffen mycotoxinen noodzakelijk was.

4.4 Contacten met andere NRL's

Er is door het NL NRL in 2014 een ringonderzoek georganiseerd voor de bepaling van ochratoxin-A in nier (medegefinancierd vanuit EURL taak van RIKILT).

5 NRL Zware metalen WOT-02-001-007

5.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

5.1.1 Deelname aan workshops

Het NRL heeft deelgenomen aan de workshop van het EURL- toxische elementen (EURL-ISS) in Rome, deze bijeenkomst werd gehouden op 17 oktober 2014. Naast de NRL afgevaardigden waren ook enkele gastsprekers uitgenodigd. Tijdens de bijeenkomst werden de recente ontwikkelingen in de EU wetgeving besproken. Eén van de presentaties werd door het Nederlandse NRL gegeven met als onderwerp hoeveelheden zware metalen en toxische elementen in kaas gebaseerd op analyses in 2014. De in de presentatie besproken matrices waren door het ISS geproduceerd. Tijdens het vervolg van de workshop werden ook de ringtestresultaten van 2013 evenals het programma voor 2015 en 2016 besproken. In 2015 worden ringtesten georganiseerd voor de matrices babyvoeding en vis.

In 2014 heeft het NRL ook deelgenomen aan de workshop van het EURL-IRMM in Brussel, deze werd gehouden op 9 september. Tijdens deze bijeenkomst werden de activiteiten van het EURL 2014 besproken en vooruitgekeken naar de geplande activiteiten voor 2015. In 2015 worden ringtesten gehouden voor de analyse van zware metalen in chocolade en diervoeders met klei (kaoliniet). Vervolgens presenteerde Verstraete van DG SANCO de ontwikkelingen in de huidige wetgeving (Verordening (EG) nr. 1881/2006). De analyse van anorganisch arseen blijft een belangrijk punt. Op dit moment moet arseen-speciatie in diervoeders met zeewier worden uitgevoerd indien het totaal arseengehalte groter is dan 2 ppm, dit wordt uitgebreid met diervoeders met ingrediënten van afkomstig van vis. Tijdens de workshop werden ook de ringtestresultaten van 2014 besproken.

5.1.2 Deelname aan ringtesten

In 2014 zijn aan acht ringtesten deelgenomen, het betrof vier ringtesten georganiseerd door FAPAS, twee door het ISS (EURL-Rome) en twee door IRMM (EURL-Geel). De behaalde z-scores varieerde van -1,6 tot maximaal 1,0. Naast de standaard analyse van zware metalen (cadmium, lood, arseen en kwik) werd ook de analyse anorganisch arseen meerdere malen geringtest, de resultaten gaven z-scores van -1,3 tot maximaal 0,5.

5.2 Contacten met officiële laboratoria

5.2.1 Borging

In 2014 een vergelijkende studie uitgevoerd waarbij monsters aan de OL's zijn aangeboden voor analyse. De gerapporteerde analyse resultaten van de zware metalen waren voor beide OL's goed. De resultaten zijn uitgewerkt en de resultaten getoetst aan de theoretische spreiding op basis van de Horwitz benadering. Alle z-scores waren goed en varieerden van -1 tot 0,6. De resultaten zijn met de betrokken OL contactpersonen besproken. Tevens zijn in 2014 de resultaten van ringtesten waaraan zowel het NRL als één of beide OL(s) hebben deelgenomen met betreffende OL(s) besproken. Het betreft zowel ringtesten van de EURL welke open waren voor OL's als ringtesten van FAPAS. De resultaten waren goed en gaven geen aanleiding tot aanpassingen of verbeteringen van de gehanteerde analysemethoden.

Relevante informatie (o.a. veranderingen in wetgeving) welke verkregen is van de EURL is aan de desbetreffende OL doorgegeven.

5.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

Het NRL heeft in 2013 informatie en technische ondersteuning verleend aan laboratoria. Daarnaast is deelgenomen aan de werkgroep milieucontaminanten (waarin VWS, NVWA, RIVM en RIKILT zitting hebben) en input geleverd t.a.v. zware metalen in voedingsmiddelen.

5.4 Contacten met andere NRL's

Met de NVWA zijn tijdens bijeenkomsten technische zaken besproken en uitgewisseld. Daarnaast heeft zich één geval voorgedaan waarbij contra-analyse werd gevraagd aan het NRL. Als gevolg van de nauwe samenwerking tussen NRL en OL is deze vraag doorgespeeld aan en afgehandeld door het EURL-ISS te Rome.

6 NRL PAK's WOT-02-001-008

6.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

6.1.1 Deelname aan workshops

Het NRL heeft deelgenomen aan de EURL-NLR bijeenkomst. Deze bijeenkomst werd op 13 en 14 oktober 2014 gehouden in Nederland bij RIKILT. Tijdens deze 'Annual meeting of the network of reference for polycyclic aromatic hydrocarbons' werden in verschillende presentaties de werkzaamheden van het NRL en RIKILT belicht. T. Wenzel, EURL (IRMM-Geel) leidde het vervolg van de workshop. De resultaten van de uitgevoerde ringtesten, nieuws over wetgeving en de EURL-werkplannen voor 2015 en 2016 werden besproken.

6.1.2 Deelname aan ringtesten

Het NRL heeft deelgenomen aan twee FAPAS ringtesten (PAK in Olijf olie en cacao boter) en drie ringtesten georganiseerd door het EURL (PAK's in Spirulina poeder, vis olie, gerookte worst). Alle analyseresultaten gaven goede z-scores, deze varieerden van -1,4 tot maximaal 1,3.

6.2 Contacten met officiële laboratoria

6.2.1 Borging

In 2014 heeft het NRL een monster thee aan het OL aangeboden voor de borging van de PAK analyse. Tevens is dit borgingsmonster door het EURL onderzocht. Alle resultaten zijn vergeleken en met de betreffende instanties (EURL en OL) gecommuniceerd. Naast deze borging heeft RIKILT de ringtestresultaten van de OL ontvangen en de door het OL genomen (verbeter)acties besproken.

6.2.2 Advisering

In 2014 is er veelvuldig contact geweest met het OL. RIKILT heeft de analysemethoden van de OL, NRL en EURL vergeleken nadat monsters kruidenpreparaten door OL aan het NRL waren aangeboden ter bevestiging van het analyseresultaat. De matrix 'kruidenpreparaat' verstoort de extractie en analyse van PAK's waardoor er suppressie van het analysesignaal kan plaatsvinden. Het onderzoek naar de analysemethoden voor het bepalen van PAK's in deze matrix is nog niet afgerond en zal in 2015 worden voortgezet.

Tussentijdse resultaten van dit vergelijkingsonderzoek zijn met EURL en OL gecommuniceerd.

6.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

Over de analyse van de PAK's heeft er in 2014 overleg plaatsgevonden tussen NRL en OL. Analysemethoden en mogelijke verbeteracties zijn besproken, dit alles in het kader van de vergelijkingsstudie die op basis van de kruidenpreparaatmonsters heeft plaatsgevonden.

7 NRL Mariene biotoxinen

WOT-02-001-010

7.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

7.1.1 Deelname aan workshops

De jaarlijkse EURL-NRL bijeenkomst werd gehouden in Lissabon, Portugal. Tijdens deze bijeenkomst heeft het NRL een vraag aan het EURL gesteld over de muis-test voor lipofiele toxines. De vraag was of het EURL voor 2015 nog steeds de ringtest voor deze muis-test blijft aanbieden gezien het feit dat de wetgeving per 1 januari 2015 het gebruik van deze test niet meer toestaat voor routine gebruik. Het EURL kan hierover nog geen besluit nemen en heeft sturing nodig vanuit DG-Santé.

Verder is er nog gediscussieerd over het meten van de door EFSA benoemde emerging toxins in routine analyses. Een aantal lidstaten (waaronder Nederland) heeft één van de emerging toxine groepen (cyclische imines) al opgenomen in hun bestaande monitoring en verzamelt op deze manier data voor mogelijk toekomstige studies door EFSA of andere instanties. Een andere discussie ging over het feit dat er in 2013 al een akkoord was tussen de NRL's en EURL over het dereguleren van PTX's. Over de PTX's is door de Commissie nog geen besluit genomen. Naar verwachting worden deze toxines nogmaals door EFSA bekeken voordat er deregulatie gaat plaatsvinden.

7.1.2 Participatie in werkgroepen

Binnen het EURL-netwerk zijn diverse activiteiten verricht:

Het NRL was aanwezig bij een werkgroep (WG) vergadering op het gebied van PSP toxines in het voorjaar bij DG-Santé in Brussel. Deze werkgroep was ingesteld om de oorzaken van de relatief slechte z-scores te achterhalen. Om oorzaken te kunnen achterhalen is besloten om een monster rond te sturen waarvan het toxineprofiel bekend is bij de deelnemers, alle berekeningen van de laboratoria bij de proficiency test op te vragen en de resultaten te laten rapporteren zowel wel en als niet gecorrigeerd voor recovery.

Voorafgaand aan de jaarlijkse EURL-NRL bijeenkomst is er een bijeenkomst van de LC-MS werkgroep geweest. Deze bijeenkomst was georganiseerd n.a.v. van het rapport over de analyse van lipofiele biotoxines met LC-MS/MS in ingeblikte producten dat is opgesteld door een aantal Spaanse laboratoria. De auteurs van het rapport beweren dat na bewerking (inblikken na hitte behandeling) de producten giftiger worden. Met andere woorden: voor het inblikken voldoen de schelpdieren aan de wettelijke limiet en na behandeling overschrijden ze de limiet. Deels is dit te verklaren door gewichtsverlies (door waterverlies tijdens de verhitting) maar de geconstateerde toename in gehalte lipofiele biotoxines is groter dan het gewichtsverlies. De auteurs betwijfelen of de LC-MS/MS methode wel geschikt is. Het NRL concludeert dat de methode ontwikkeld is voor vers schelpdierproduct en niet voor samengestelde producten. Hier zal verder onderzoek naar moeten worden gedaan, ook in de wettekst zou helder gemaakt moeten worden waar de wettelijke limiet nu voor geldt.

7.1.3 Deelname aan ringtesten

Het NRL heeft aan drie EURL proficiency-testen deelgenomen. Voor domoic zuur voldeden alle z-scores (<|2|) voor zowel de officiële HPLC methode (n=2) als de RIKILT UPLC-MS/MS methode (n=2). Voor de lipofiele mariene biotoxines voldeden ook alle z-scores (<|2|). Voor deze ringtest zijn drie verschillende schelpdiermaterialen onderzocht waar zeven verschillende toxines in zijn aangetoond. Voor alle individuele concentraties en de totalen zijn goede z-scores behaald. Voor de PSP toxines zijn drie materialen onderzocht, voor alle concentraties werd een goede z-score behaald (<|2|).

7.2 Contacten met officiële laboratoria

7.2.1 Borging

In het kader van borging zijn afspraken gemaakt met het OL. Het OL mag niet deelnemen aan de proficiency test georganiseerd door het EURL. Daarom is besloten om het OL te laten deelnemen met door het OL ontwikkelde methodes aan de QUASIMEME ringtesten voor lipofiele toxines, PSP toxines en ASP toxine. Het OL past deze methodes in de monitoring toe als screeningsmethode. Verdachte monsters worden doorgestuurd naar het NRL ter bevestiging met de officiële EU methodieken. Het OL presteerde goed in de ringtesten voor de screeningmethodes, z-scores ($<|2|$). Alleen bij de lipofiele toxines voor monsters met lage concentraties ($<20 \mu\text{g/kg}$) azaspiraciden werden enkele z-scores behaald die groter zijn dan $|2|$. Gezien het feit dat de methode als screening wordt ingezet en de wettelijke limiet $160 \mu\text{g/kg}$ is, is dit resultaat acceptabel. Monsters met gehalte azaspiraciden rond de wettelijke limiet gaven wel goede z-scores. Voor de PSP toxines functioneerde de LC-MS/MS methode als screeningsmethode ook uitstekend, voor kwantitatieve doeleinden is LC-MS/MS nog niet geschikt. Voor de ASP toxines zijn de resultaten ingestuurd maar is de rapportage nog niet binnengekomen.

7.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

De NVWA heeft in 2014 enkele vragen bij het RIKILT uitgezet. Eén van de vragen ging over een RASFF notification (2014.0341). Het NRL heeft antwoorden geformuleerd.

De NVWA is betrokken bij de CODEX discussies over het opstellen van een document met 'draft performance criteria determination of biotoxins'. In dit kader heeft het NRL advies gegeven, o.a.: de performance criteria zouden moeten worden vastgesteld per toxine en niet op de totale toxiciteit/concentratie. De spreiding in de totale toxiciteit bij de aanwezigheid van meerdere toxines op lagere concentratie zal hoger zijn dan als één enkel toxine verantwoordelijk is voor de totale toxiciteit/concentratie. Voor berekening van de totale toxiciteit zijn voor de PSP's de 'toxic equivalent factoren' (TEF's) van belang. Diverse controle instanties wereldwijd hanteren verschillende TEF's i.v.m. de onduidelijkheid over de toxiciteit van de analogen. Over de te hanteren TEF's zal eerst overeenstemming moeten worden bereikt.

Ook heeft het NRL overleg gevoerd voor de NVWA met de Wageningen Universiteit (vakgroep aquatische ecologie) over eiwitgebonden microcystines. Uiteindelijk heeft het NRL een letter of support getekend voor het voorgenomen onderzoek van deze vakgroep op het gebied van eiwitgebonden microcystines.

Verder is er in het najaar een bijeenkomst georganiseerd door het NRL voor alle partijen binnen Nederland die werkzaam zijn op het gebied van fycotoxines. De bijeenkomst was bedoeld om elkaar te informeren over de eigen werkzaamheden. Voor deze bijeenkomst zijn door het NRL diverse partijen uitgenodigd die betrokken zijn bij monitoring, beleid en handhaving op het gebied van fycotoxines zoals NVWA, VWS, RIVM, RWS en IMARES. Andere uitgenodigde partijen waren Wageningen Universiteit, Waterschappen, Universiteit van Amsterdam, Universiteit van Groningen, KNAW-NIOO en NIOZ. De bijeenkomst was succesvol, in de toekomst zullen daarom vaker dergelijke bijeenkomsten worden georganiseerd.

8 NRL 96/23/EC WOT-02-003-001

8.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

8.1.1 Deelname aan workshops

Het NRL heeft op 14, 15 en 16 mei deelgenomen aan de 'Annual EURL-workshop' van het EURL in Wageningen. De workshop stond geheel in het teken van het presenteren en het bediscussiëren van het document 'EURL Reflection Paper'. In dit document wordt de stand van zaken m.b.t. natuurlijk voorkomende steroïden besproken en de grijze gebieden m.b.t. de handhaving duidelijk gemaakt. Tevens worden voorstellen m.b.t. handhaving gedaan en onderzoeksvragen geformuleerd. Onderwerpen die specifiek de aandacht kregen tijdens de workshop waren het onderzoek naar somatotropine en natuurlijke hormonen.

Het NRL heeft tevens deelgenomen aan de EURL-Workshop van 16-18 juni in Berlijn georganiseerd door EURL-BVL. Deze workshop bestond uit praktische en theoretische onderdelen. Er werd een update gegeven over de stand van zaken van herziening van Richtlijn 96/23/EG. Ook werd aandacht besteed aan de EFSA Scientific Opinion m.b.t. Reference Points of Actions (RPA), nieuwe beschikbare referentiestandaarden voor beta-agonisten en mogelijke resistentie ontwikkeling bij gebruik van anthelmintica. Het praktische gedeelte was gewijd aan het optreden van matrix effecten bij het analyseren van coccidiostatica. Het NRL heeft op deze workshop een presentatie gegeven met de titel: 'Matrix effects - A challenge in method development'.

Het NRL heeft ook deelgenomen aan de EURL-Workshop over 'Antimicrobial residues in food from animal origin; Including a training session on LC-MS/MS method for aminoglycosides in meat' op 2 en 3 oktober 2014 in Fougères. Onderwerpen op het programma van deze workshop waren o.a. het valideren van multi-analyte methoden, het ringtesten programma en stabiliteit van antibiotica in standaardoplossingen en verrijkte materialen. Het NRL heeft tijdens deze workshop een presentatie verzorgd in de sessie: 'Detection of Nitrofurans - Observations of a recent case study in the Netherlands'.

Ca. 27 experts van de NRL's van de 28 EU lidstaten namen deel aan bovenstaande EURL-workshops.

NRL heeft deelgenomen aan het symposium: Reductie van het antibioticumgebruik in dierhouderij in Nederland en andere EU lidstaten, georganiseerd door de Stichting Diergeneesmiddelen Autoriteit; Utrecht, 27 maart.

Het NRL heeft op uitnodiging van de organisatie de openingslezing verzorgd tijdens het 7th International Symposium on hormone and veterinary drug residue analysis in Gent in België (2-5 juni) met de titel 'Selectivity in LC-MS/MS and LC-HRMS analysis'.

Het NRL heeft tijdens het 128th Annual Meeting van de AOAC in Boca Raton, Florida, USA (7-10 september) een presentatie gegeven met de titel 'Antibiotics in the Chain: Analyses of Feces to Study the lifecycle of antibiotics'.

Op uitnodiging heeft het NRL deelgenomen aan de 'FeedNews Conference' in Santiago Chili, (6-7 augustus). Er is een lezing gegeven met de titel: 'Feed Safety for Food Safety; Preventing contaminants in products - approaches for sampling and testing'.

Het NRL heeft deelgenomen aan een ILVO/FAVV Workshop 'Valideren van analysemethoden (screening en bevestiging) op 10 oktober 2014 in Melle, België.

Het NRL heeft 28 November 2014 deelgenomen aan 10th Symposium of the Scientific Committee of the Belgian Food Safety Agency 'Improving the safety of the food chain through risk prevention in plant and animal production' in Brussel.

Op uitnodiging heeft het NRL een bezoek gebracht (8-11 december) aan de Republiek Korea. Aldaar zijn verschillende instituten (Ministry of Food and Drug Safety in Busan en National Institute for Environmental Research in Seoul en Pukyong University in Busan) bezocht. In totaal heeft het NRL tijdens dit bezoek acht lezingen verzorgd over o.a. EU regelgeving voor diergeneesmiddelen onderzoek, analyse van nitrofuranen, valideren van analyse methoden en Quality Assurance en Accreditatie.

8.1.2 Deelname aan ringtesten

Het NRL heeft deelgenomen aan diverse ringtesten georganiseerd door de EURL's en andere internationale ringtestorganisaties en behaalde daarbij de volgende scores:

- beta-agonisten in lever (Progetto/Trieste): z-scores -0,47
- NSAID's in paarden nier (FAPAS): z-scores 0,3, 0,6
- kleurstoffen in garnalen (EURL; ANSES Fougères): kwalitatief resultaten: voldoende en sterk afwijkend voor (L)MG
- tranquillizers in varkensnier (EURL; RIKILT Wageningen); -0,34, -1,17
- antibiotica in eieren (RIKILT): z-score 1,55
- chlooramfenicol in garnalen (FAPAS); z-score 1,4
- nitrofuranen in varkensvlees (Progetto/Trieste): z-score 1,82
- chlooramfenicol in urine (EURL; ANSES Fougères) z-score 1,86, 2,04
- chlooramfenicol in varkensvlees (EURL; ANSES Fougères); Kwalitatief: voldoende, z-score: 0,93
- chlooramfenicol in urine (Ducres); z-score 0,7
- AOZ in urine (Ducres); kwalitatief voldoende
- RALs in urine (Progetto/Trieste); z-score 1, 0,85
- corticosteroiden in urine (Progetto); z-score 1,02
- coccidiostatica in ei (FAPAS); z-score 5,9 voor robenidine, -1,8 en 2x kwalitatief: voldoende
- anthelmintics in melk (EURL; BVL Berlijn) *nog geen evaluatie ontvangen*

In alle ringtesten zijn instrumentele screenings- en bevestigingsmethoden met LC-MS/MS gebruikt. Van de 21 gerapporteerde resultaten zijn er drie (=14%) 'afwijkend' (z-score > |2| of 'onvoldoende'), (L)MG in garnaal, chlooramfenicol in urine (isomeren methode) en een robenidine in ei. Voor chlooramfenicol in urine geldt dat er ook aan een andere ringtest is deelgenomen waarbij de reguliere RP methode werd gebruikt, in deze test was de behaalde z-score goed. Er is geconcludeerd dat voor het accuraat kwantificeren van chlooramfenicol in urine niet de isomeren methode (met een minder selectieve chirale LC-kolom) maar de reguliere RP-methode moet worden blijven gebruikt. De (L)MG afwijking werd veroorzaakt door de wijze van rapporteren. De robenidine analyse is herhaald waarbij lithium werd toegevoegd aan het eluens. Hiermee werden goede resultaten verkregen, de methode zal hiervoor worden aangepast.

8.2 Contacten met officiële laboratoria

8.2.1 Borging

De chemisch-analytische, microbiologische en histologische borging zijn vanwege de omvang in separate projecten ondergebracht. Binnen deze projecten wordt er technisch overleg gevoerd o.a. over de resultaten van het OL in het borgingsprogramma's.

In 2013 is de borging van het laboratorium in opdracht van het OL met betrekking tot de screeningsanalyse van antibiotica in melkpoeder en anthelmintica in melk voortgezet (gestart in 2011). Er zijn voor zowel antibiotica (B-lactams) als anthelmintica twee series van 5 borgingsmonsters ter analyse aan het laboratorium gestuurd en de resultaten zijn geëvalueerd. Aangezien de borging op verse materialen heeft plaatsgevonden, zijn de resultaten kwantitatief geëvalueerd op basis van de

toevoegingswaarde en maximaal toegestane meetonzekerheid. De resultaten zijn aan het OL gerapporteerd.

8.2.2 Advisering en coördinatie

Tot de taken van het NRL behoort het coördineren van officiële laboratoria met name op het gebied van standaarden en analysemethoden (per residu en/of per groep van residuen).

In 2014 is er als gevolg van de bevinding van de aanwezigheid van furazolidon in diervoer en clenbuterol in kalverurine herhaaldelijk afstemming geweest tussen NRL en OL over de planning van uitvoering van analyses.

Afgelopen periode is het OL specifiek geadviseerd over informatie afkomstig van EURL workshops en proficiency testen, analyse van furazolidon in urine en profilering van steroïden in urine.

Middels het Q3 overleg (NVWA, RIKILT, TNO-Ducares) is advies gegeven over additionele validatie van analysemethoden onder de flexibele scope benadering. Het Q3- overleg heeft in 2014 eenmaal plaatsgevonden. Binnen het Q3-overleg vindt periodiek uitwisseling van stabiliteitsgegevens plaats. Daarnaast is er in het kader van het furazolidon onderzoek éénmaal afstemmingsoverleg geweest binnen Q3 over te hanteren rapportagegrenzen.

Naast bovengenoemd Q3 overleg vindt er sinds 2012 ook overleg plaats tussen NRL, OL's en laboratoria betrokken bij bedrijfszelfcontrole. Dit overleg heeft in 2014 éénmaal plaatsgevonden. Tijdens dit overleg is informatie uitgewisseld over omgaan met validatie onder 'flexibele scope accreditatie' mede naar aanleiding van recente cases.

In 2014 zijn er geen officiële tegenspraak analyses conform Richtlijn 96/23/EG, artikel 15 uitgevoerd.

8.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

Op maandag 13 januari 2014 heeft er RIKILT/Qlip overleg plaatsgevonden over 'Implementatie antibiotica analyse in zuivel (eind)producten in het kader van export Rusland'.

Er is door het NRL deelgenomen aan het overleg van de beleidswerkgroep 'Nationaal Plan residuen'. Dit overleg heeft tweemaal plaatsgevonden.

Het NRL is door de competente autoriteit niet gevraagd om deel te nemen aan het crisioverleg NVWA over het furazolidon incident.

In 2014 zijn er verschillende vragen gesteld door de competente autoriteit aan het NRL. Naar aanleiding van het onderzoek naar furazolidon in diervoer zijn vragen van NVWA-BuRO over de relatie tussen furazolidon in urine en gehalten in dierlijke weefsels zoals vlees (juni 2014) beantwoord.

Over het onderzoek naar clenbuterol in kalveren is de vraag over welke materialen het beste bemonsterd kunnen worden voor het onderzoek op clenbuterol beantwoord (december 2014). Ter voorbereiding op kamerbrief 'Antibiotica in de veehouderij' (van 9 december) zijn vragen over de aanwezigheid van antibiotica in mest beantwoord.

8.4 Contacten met andere NRL's

Het EURL in Fougères is benaderd door het Nederlandse NRL met de vraag welke van de NRL laboratoria analyses van furazolidon in urine zou kunnen uitvoeren. Deze matrix is nieuw voor de

betreffende analyte en specifiek voor de Nederlandse situatie. Er was geen NRL of EURL te vinden die een dergelijke analyse kon uitvoeren (met de gewenste CCalfa en accreditatie status).

In 2014 het chlooramfenicol onderzoek in samenwerking met het Deense NRL voortgezet. In 2014 is dit onderzoek afgerond en de resultaten zijn gepresenteerd in het dierbehandelingsmiddelen congres in Gent. Tevens heeft het NRL een bijdrage geleverd aan het tot stand komen van een EFSA opinie over chlooramfenicol (EFSA Journal 2014, 12(11):3907).

9 NRL Dierlijke eiwitten

WOT-02-004-001

9.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

9.1.1 Deelname aan workshops

Het NRL heeft met twee leden deelgenomen aan de jaarlijkse vergadering van de EURL en de NRL's op 20-22 mei te Riga. Verschillende interessante ontwikkelingen zijn besproken tijdens deze vergadering. De In Situ Fluorescence PCR techniek voor identificatie van individuele botfragmenten in microscopische preparaten is door de EURL getest met materiaal uit de praktijk. De eerste (goede) resultaten met referentiemateriaal konden niet worden gereproduceerd. De EURL heeft daarop besloten om dit onderzoek stop te zetten. Alternatieve methoden zoals massa spectroscopie of immunoassays worden daarmee opnieuw interessant.

De situatie met betrekking tot de DNA testen voor varken en pluimvee is verder besproken. De varkenstest was aangekondigd voor 2014, maar wordt nu verwacht in begin 2015. Een literatuuronderzoek naar de mogelijkheden voor een pluimveetest is gepresenteerd op de vergadering. De EURL heeft geconcludeerd dat een test voor kip als meest betrouwbaar moet worden aangemerkt. Eind 2014 heeft RIKILT veelbelovende resultaten bereikt met een tandem test voor kip, kalkoen, eend en gans. Dit werk is uitgevoerd in het WOT project methodenontwikkeling dierlijke eiwitten.

9.1.2 Participatie in werkgroepen

Het bestuur van de IAG sectie Diervoedermicroscopie (een Europese vereniging die zich bezig houdt met de praktische uitvoering van microscopische methoden) heeft informatie verzameld over de implementatie van de nieuwe methode voor microscopische detectie van dierlijke eiwitten. Hier is een notitie over geschreven die door RIKILT is gecoördineerd. Omdat de meeste bestuursleden eveneens lid zijn van het wetenschappelijke comité voor microscopie van het EURL, is deze notitie relevant voor de taak van het NRL in de adviesrol voor de overheid en het EURL. Een totaal van acht verschillende punten worden behandeld in deze notitie van incomplete uitrustingslijsten tot een verwarrende toepassing van de LOD. RIKILT, als organisator van de IAG proficiency test voor dierlijke eiwitten, heeft de 2014 test zodanig uitgevoerd dat er documentatie is verkregen ter ondersteuning van de notitie (van Raamsdonk *et al.*, 2014). Het rapport van de proficiency test is door de EURL geëvalueerd en de discussie over de methode wordt vervolgd.

9.1.3 Deelname aan ringtesten

De EURL heeft in maart-april 2014 de jaarlijkse proficiency test voor PCR herkauwer georganiseerd. Deze test bestond uit zes monsters. Behalve de blanco bestonden de overige vijf monsters uit visvoerders. Verschillende monsters bevatte bronnen van herkauwer DNA die niet microscopisch te detecteren waren. Het NRL heeft correcte resultaten aangeleverd voor alle zes monsters. Het definitieve rapport is in september 2014 gepubliceerd.

De microscopische proficiency test is in november 2013 georganiseerd. Een totaal van acht monsters werden getest op de aanwezigheid van materiaal van landdieren of materiaal van vis. Evenals in de PCR test waren alle monsters (n=6) behalve de blanco's gebaseerd op visvoerders. Eén van de monsters was gecontamineerd met varkens mycoproteïnen en met wei, wat een positief signaal geeft voor varken en herkauwer, zonder de aanwezigheid van microscopisch aantoonbare deeltjes. Een ander visvoeder was gemengd met 0,1% verenmeel. Het NRL heeft correcte resultaten opgeleverd met uitzondering van twee monsters, een voor de afwezigheid van landdier en een voor de aanwezigheid van vis. Verenmeel kon niet worden aangetoond in de aanwezigheid van vismeel, ook niet bij een nacontrole toen de samenstelling bekend was gemaakt. Eenentwintig van de in totaal 27 deelnemers aan de test heeft eveneens geen verenmeel gerapporteerd. Vergelijkbare resultaten

werden gevonden in de EURL proficiency test van 2011 met een niveau van 0,5% verenmeel. Vijf deelnemers rapporteerden dat het gehalte lager was dan de 'Limit Of Detection' (LOD). Dit betekent dat de uitslag positief (bevat verenmeel) zou zijn geweest wanneer de strategie van de oude methode, zonder toepassing van een LOD, zou zijn gevolgd. Het NRL heeft de monsters van de microscopische proficiency test ook onderzocht met PCR voor herkauwer volgens de officiële EURL methode. Het monster met wei gaf een positief signaal voor herkauwer materiaal en op basis daarvan zijn enkele fragmenten die verdacht waren als positief gerapporteerd.

9.2 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

In 2013 heeft het NRL in een notitie verschillende scenario's doorgerekend voor handhaving van het verbod op dierlijke eiwitten als het verbod op gebruik van pluimveemateriaal in varkensvoerders en van varkensmateriaal in pluimveevoeders wordt opgeheven. Dit is de laatste stap in het volledig opheffen van de 'extended feed ban', alleen het permanente verbod op gebruik van dierlijke eiwitten afkomstig van herkauwers en het intra-species verbod zullen dan nog gehandhaafd moeten worden. Dit betekent dat verschillende typen materialen en voeders op specifieke typen dierlijk materiaal moeten worden gecontroleerd. De competente autoriteit heeft verzocht om vernieuwing van deze scenario's voor 2015. De notitie uit 2013 is daarop aangepast aan de huidige inzichten (huidige monsteraantallen, mogelijkheden voor de pluimveetest) en aangeboden aan de competente autoriteit. Een discussie hierover volgt in 2015.

10 NRL Diervoederadditieven en nationale dossierbeoordeling / advisering WOT-02-004-002

10.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

10.1.1 Deelname aan workshops

Er is door het NRL deelgenomen aan de jaarlijkse workshop, georganiseerd door het EURL, JRC-IRMM, Geel, België. De workshop vond plaats bij het NRL op 13 en 14 november 2014.

Er waren een aantal presentaties en posters van het EURL en de NRL's. Ook waren er presentaties van DG SANCO over (i) het belang van een effectief netwerk van EURL/NRL laboratoria voor het EU-beleid op het gebied van risicomanagement voor ongewenste stoffen in diervoeders en (ii) het onderscheid tussen additieven en bereidingen ('preparations'). Een vertegenwoordiger van EFSA lichtte recente ontwikkelingen toe t.a.v. dossierbeoordelingen. O.a. werd gemeld dat op dit moment de groep van chemisch gedefinieerde geur- en smaakstoffen onder behandeling is, waarbij voor een-derde van de aanvragen geadviseerd wordt om een maximum limiet vast te stellen. In de toekomst zullen ook aanvragen voor botanisch gedefinieerde geur- en smaakstoffen worden beoordeeld. Voor de laatstgenoemde groep is een beoordelingskader nog in ontwikkeling.

Door het EURL werden de problemen met de uitvoering van de officiële EG-methode voor het coccidiostaticum diclazuril gepresenteerd en werden mogelijke oplossingen besproken. Verder was er een discussie over fytase naar aanleiding van het feit dat voor één van de toegelaten producten een methode is ingediend en geaccepteerd die afwijkend is van de CEN-methode.

Op 14 november was er een speciale meeting ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van het EURL Diervoederadditieven. Door vertegenwoordigers van EFSA, DG SANCO, FEFANA, FEFAC en één van de NRL's werd de rol en betekenis van het EURL/NRL-netwerk in de afgelopen decennium geëvalueerd.

10.1.2 Beoordelingen NRL ten behoeve van EURL

Het NRL heeft 12 maal op verzoek van het EURL initiële evaluatierapporten (plus 1 addendum rapport) en de onderliggende dossiers bestudeerd en van commentaar voorzien. De evaluatierapporten zijn opgesteld door rapporteurlaboratoria. Het NRL commentaar had steeds betrekking op de analysemethoden. Het betrof aanvragen voor technologische additieven (antioxidanten, zuurteregelaars), coccidiostatica, ionoforen en zoötechnische toevoegingsmiddelen.

10.1.3 Deelname aan ringtesten

Het NRL heeft in 2014 deelgenomen aan een proficiency test (PT) voor toegelaten coccidiostatica op verslepingsniveau in diervoeders, georganiseerd door het EURL Feed Additives Control op verzoek van DG SANCO. De resultaten zijn besproken tijdens de 3^e workshop van EURL-FA Control en het consortium van NRL's op 13 november 2014 in Geel, België. De resultaten en de z-scores van RIKILT zijn weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3

Resultaten RIKILT voor de PT coccidiostatica in diervoeders.

Monster	Coccidiostaticum	Concentratie (mg/kg)	z-score
MAT1	Monensin	Aangetoond	Niet gekwantificeerd
	Narasin	Niet aangetoond	-4,00
	Diclazuril	0,009	-0,44
	Robenidine	0,487	-1,17
MAT2	Lasalocid	Aangetoond	Niet gekwantificeerd
	Decoquinaat	0,431	0,51
	Semduramicine	0,253	0,67
	Halofuginon	0,027	0,41
MAT3	-	-	

Er werden bevredigende resultaten gerapporteerd door 63 – 79% van de laboratoria voor alle coccidiostatica.

De z-scores van het NRL waren bevredigend voor diclazuril, robenidine, decoquinaat, semduramicine en halofuginon. Voor narasin waren de resultaten onbevredigend. De afwijking was incidenteel van aard, neemt niet weg dat aan het optimaliseren (robuuster maken) van de methode voor met name de ionofore coccidiostatica gewerkt wordt. Voor monensin en lasalocid heeft het NRL gemeld 'aangetoond' en dit was in overeenstemming met de aanwezigheid van beide componenten in respectievelijk MAT1 en MAT2. Met de methode gebruikt door het NRL (beschreven in SOP A1098) wordt voor beide componenten altijd eerst gescreend op aanwezigheid / afwezigheid en pas daarna wordt eventueel gekwantificeerd m.b.v. standaard additie. Door omstandigheden is de kwantificering in dit geval niet uitgevoerd.

10.2 Beoordelingen van nationale aanvragen voor proefonthefing voor niet-toegelaten diervoederadditieven

In het kader van aanvragen voor een proefonthefing zijn 18 beoordelingen van de voederverwerking opgesteld. Het betrof voornamelijk aanvragen voor het testen van enzymen, aminozuren, probiotica, sacchariden en micro-organismen die werden gebruikt in diervoeders voor biggen, vleeskuikens en (melk)koeien. Daarnaast was er ook een aanvraag voor een coccidiostaticum, een emulgator, en zinkoxide, middelen die werden gebruikt in diervoeders voor respectievelijk vleeskuikens, kalveren en biggen.

Op verzoek van het CBG-BD werd ook een advies gegeven over de mogelijke overdracht naar melk van contaminanten aanwezig in geëncapsuleerd histidine. Dit in verband met het verzoek van de aanvrager om de melk te verwerken voor humane consumptie.

Vanaf november 2014 wordt de GMO- beoordeling ook door het RIKILT uitgevoerd.

10.2.1 Overige wetenschappelijke en technische ondersteuning

Er werd deelgenomen aan een vergadering van de Adviescommissie Productregistratie (APR). Een belangrijk onderwerp in deze vergadering was hoe om te gaan met complexe aanvragen voor proefonthefingen.

Er werd een advies gegeven aan NVWA over de (on)wenselijkheid om af te wijken van de cascade-approach voor analysemethoden, vastgelegd in Verordening (EG) nr. 882/2004 (artikel 11) bij de toelating van sommige fytase-producten. Dit naar aanleiding van het feit dat voor één van de toegelaten producten een methode is ingediend en geaccepteerd die afwijkend is van de CEN-methode.

11 NRL GM feed / food

WOT-02-004-003

11.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

11.1.1 Deelname aan workshops

Er is deelgenomen aan internationaal NRL-overleg op de 21th NRL/ENGL meeting in juni 2014 en de 10th NRL 882 2004 Workshop in december 2014. Onderwerpen die hier ter sprake zijn gekomen zijn o.a. niet toegelaten Bt63 rijst in choline chloride, voortgang van EURL validatiestudies, deelname aan proficiency testen, verkrijgbaarheid en kwaliteit van gecertificeerde referentiematerialen en harmonisatie van analysemethodes.

11.1.2 Deelname aan ringtesten

Het is van belang dat het NRL over voldoende kennis en ervaring beschikt om de NRL taken in te kunnen vullen en dat zij geaccrediteerd is. Dat betekent dat er binnen het NRL-project ook wordt deelgenomen aan ringtesten van andere organisaties zoals Fera GemMA.

Het NRL heeft met goed gevolg deelgenomen aan een GemMA proficiencyttest voor P-35S en T-nos in GGO tabak. Tabak is voor het NRL een nieuwe matrix.

In 2014 heeft RIKILT deelgenomen aan één verplichte EURL proficiencyttest. Er werd getest op een groot aantal verschillende GGO's in veevoeder en in sojameel: MON87701 soja, MON87705, MON87769 soja, 68416 soja, A5547 soja, CV127 soja, FG72 soja, DP356043-5 soja, DP305423 soja, Roundup Ready soja, A2704 soja, MON87708 soja, MON89788 soja, NK603 maïs, Bt11 mais, MON88017 maïs, MON87460 maïs, DAS40278 maïs. De hoeveelheid MON88017 maïs, NK603 maïs, Roundup Ready soja en MON89788 soja werd ook gekwantificeerd. De tweede verplichte test is eind december gestart en zal begin 2015 worden uitgevoerd. De resultaten van deze testen zijn nog niet bekend. In 2014 zijn door het EURL GMFF de resultaten van twee in 2013 uitgevoerde proficiencyttesten gerapporteerd. RIKILT heeft een 100% score behaald in deze testen.

11.2 Contacten met officiële laboratoria

11.2.1 Advisering en coördinatie

Het NRL heeft het OL geadviseerd en geassisteerd bij de verdere analyse van een papajamonster met positieve P-35S en T-nos. Binnen het methodenvalidatieproject (WOT-02-004-005) zijn geschikte methodes opgezet voor het identificeren van twee niet toegelaten papaja GGO's, nl. 16-0-1 en 17-0-4 papaja.

Het NRL heeft advies uitgebracht aan de CA over de detectie van niet toegelaten Bt63 rijst in choline chloride in dragermateriaal voor vitamines in veevoeder. Hierover is ook gecommuniceerd met het EURL GMFF in Ispra. De resultaten van het RIKILT zijn geborgd door het EURL GMFF.

12 NRL Melk en melkproducten

WOT-02-005-001

12.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

12.1.1 Deelname aan workshops

Van 1-3 oktober 2014 heeft het NRL deelgenomen aan de workshop bij het EURL (ANSES) in Parijs. Dit jaar stonden alle drie onderwerpen (fosfatase, kiemgetal, somatisch celgetal) op het programma. In deze workshop heeft de DG SANCO vertegenwoordiger eerst een inleiding gehouden met de aankondiging dat Verordening (EG) nr. 853/2004, 854/2004 en 882/2004 in (verschillende stadia) van herziening zijn, zonder inhoudelijke details. Daarnaast werden voor alle analyses de resultaten van eerdere EURL rondzendonderzoeken gedeeld, uit de resultaten bleek dat de NRL's goed presteren. Van de referentie-methode voor somatisch celgetal (Somatic Cell Count, SSC) is bekend dat deze een grote spreiding in resultaten heeft. Daarom heeft het EURL op verzoek van het Nederlandse NRL een voor alle NRL's toegankelijke foto-database van praktijkmonsters aangekondigd die de NRL's in staat stelt om ook moeilijke situaties te leren beoordelen, en die zorgt voor harmonisatie onder de NRL's. Ook kondigde het EURL tijdens de workshop een document aan met de laatste inzichten in de kritische punten bij het uitvoeren van de referentiemethode voor somatisch celgetal. Daarnaast is het IRMM (Geel, België) op verzoek van het EURL/NRL netwerk gestart met de ontwikkeling van een Certified Reference Material (RFM) voor somatisch celgetal. Voor totaal kiemgetal werden de resultaten van het verschil tussen mPCA en PCA bepalingen van verschillende laboratoria besproken. Uit de resultaten kon voorlopig worden geconcludeerd dat het niet nodig lijkt om mPCA bepalingen te doen. De EURL onderzoekt dit verder en komt met een advies voor deze methode. Voor fosfatase werden wederom enkele presentaties gegeven die antwoord moeten geven over de geschiktheid van de voorgestelde limiet (10 mU/g) voor fosfatase in kaas als grens voor gepasteuriseerde kazen. Deze limiet is geschikt voor het overgrote deel van de Europese kazen, met uitzondering van een aantal zachte kazen. Het EURL heeft een proef opgezet om hier in 2015 nader onderzoek naar te doen, en op korte termijn komt er nog geen besluit over deze limiet voor fosfatase.

12.1.2 Participatie in werkgroepen en communicatie met EURL

Het EURL heeft een praktische training/workshop aangeboden voor het bepalen van het somatisch celgetal, voor vier NRL's. Het Nederlandse NRL heeft niet aan deze workshop deelgenomen omdat het deze training al in 2012 had gevolgd.

In februari heeft het EURL gevraagd om deelnemers voor een interlaboratorium onderzoek voor de validatie van Bactoscan and Bactocount, waarvoor MicroVal een validatie uitvoert. Namens Nederland doet het OL hieraan mee.

In mei is aangekondigd dat de dataverzameling voor de voorgestelde limiet van 10 mU/g fosfatase (ALP) in kaas nog tot eind 2014 zal plaatsvinden. Nederland heeft in 2012 een beperkte set gegevens aangeleverd waaruit blijkt dat er in Nederland voor gepasteuriseerde kazen geen problemen zijn met een deze limiet.

In juni is een verzoek van het EURL om na te gaan of er methodeontwikkeling nodig is voor fosfatase in room doorgestuurd naar de CA. De CA geeft aan dat er nauwelijks monsters voor zijn.

In juni heeft het EURL gecommuniceerd dat het IRMM een project heeft gestart om een SCC referentiemateriaal te ontwikkelen.

In augustus heeft het EURL een verslag van de jaarlijkse meetings van ISO/TC 34/SC 9 and CEN/TC 275/WG 6 gedeeld met de CA en het OL. In dit verslag wordt de internationale en Europese standaardisatie in levensmiddelenmicrobiologie besproken.

In oktober heeft het Nederlandse NRL met een beperkte dataset bijgedragen aan een EURL onderzoek over verschillen tussen PCA en mPCA bepalingen.

12.1.3 Deelname aan ringtesten

In maart is deelgenomen aan zowel een EURL validatietest ALP in kaas als een officiële EURL ringtest van fosfatase in kaas. De resultaten van het NRL waren in lijn met de overige deelnemers. Het EURL zal de resultaten van de ringtest verwerken in de prestatiekenmerken van de methode bij de volgende revisie van de ISO/IDF norm voor deze methode.

In december is deelgenomen aan de EURL ringtest totaal kiemgetal.

Naast de genoemde EURL ringtesten is ook deelgenomen aan internationale ringtesten voor somatisch celgetal (drie keer ALP/Zwitserland en vier keer Cecalait/Frankrijk), en voor fosfatase (vier keer, LGC/UK). In alle gevallen presteerde het Nederlandse NRL ruim voldoende, met alle z-scores binnen de actiegrenzen.

12.2 Contacten met officiële laboratoria

12.2.1 Borging

Vier keer is door het NRL een door het OL gemaakt referentiemateriaal voor somatisch celgetal geteld, de resultaten zijn vergeleken met de telling door het OL. Daarnaast is voor fosfatase twee keer een serie melkmonsters (tien stuks) blind aan het OL aangeboden. In maart is bovendien een deel van het EURL studiemateriaal (fosfatase in kaas) gedeeld met het OL zodat de resultaten konden worden vergeleken. Voor totaal kiemgetal is vier keer een serie monsters gelijktijdig door OL en NRL geanalyseerd en zijn de resultaten vergeleken. In alle gevallen vielen de verschillen tussen de resultaten van OL en NRL binnen de door referentiemethoden beschreven maximale reproduceerbaarheid.

12.3 Wetenschappelijke en technische ondersteuning van de competente autoriteit

In mei is een Wit-Russische delegatie ontvangen bij RIKILT, waarin onder andere een presentatie over de werkzaamheden van RIKILT in de zuivel is gegeven. Ook de NRL borgingstaken zijn hierbij kort aan de orde geweest.

13 NRL Watergehalte pluimveevlees WOT-02-005-002

13.1 Activiteiten binnen het EURL – NRL netwerk

13.1.1 Deelname aan workshops en EURL questionnaires

Het NRL water-eiwit gehalte (W/RP) in pluimveevlees heeft in 2014 deelgenomen aan twee expertisebijeenkomsten met de betrokken Brusselse verantwoordelijken en de andere NRL's van de lidstaten. Verder is het NRL betrokken bij het voorzitten, notuleren en adviseren bij de workshop voor het versimpelen van wetgeving betreffende de pluimveevlees handelsnormen.

13.1.1.1 Expertise- en raad van deskundigenvergadering te Brussel

De eerste bijeenkomst van de raad van deskundigen (voor watergehalte pluimveevlees is er geen EURL maar een raad van deskundigen, deze raad heeft taken vergelijkbaar met die van een EURL onder Verordening (EG) nr. 882/2004)) en NRL's watergehalte in pluimveevlees vond plaats op 12 maart 2014 in Brussel. Hieronder volgen puntsgewijs de besproken onderwerpen die mogelijk voor de betrokken Nederlandse doelgroepen, zijnde Nationale Controleautoriteit Eieren (NCAE), Ministerie van Economische zaken en RIKILT, van belang zijn.

Verzameling van nationale controledata

Door alle lidstaten van de EU worden minder controles uitgevoerd dan vereist volgens Verordening (EG) nr. 543/2008 (artikelen 16 en 20). Ook Nederland voldoet niet aan deze wettelijke verplichting. Namens de Commissie wordt een dringend verzoek gedaan om de controles uit te voeren. Data dienen beschikbaar te worden gesteld aan het NRL die voor verzending naar de EURL kan zorgen. Uit controle statistieken kan relevante informatie worden gehaald die weer van belang is voor de lidstaten.

Jaarlijkse verslaglegging: algemene zaken

De nationale autoriteiten worden verzocht om na te gaan of Verordening (EU) nr. 1169/2011 wordt nageleefd. In deze verordening is de eis opgenomen dat watertoevoeging boven de 5% geëtiketteerd moet worden.

Verordening (EG) nr. 543/2008 wordt herzien. De NCAE en het ministerie van EZ zijn gevraagd om punten aan te leveren voor de nieuwe tekst. Een specifieke vraag van de Commissie is of het politiek wenselijk is dat voor de controle nieuwe methodes voor het aantonen van de vriesgeschiedenis en het gebruik van niet-pluimveegelatine als waterbinder in de verordening worden opgenomen.

Fysiologisch watergehalte

De Commissie presenteerde de resultaten van een recente studie naar W/RP en vergeleek de resultaten met studies uit het verleden. De achtergrond van de huidige limieten voor W/RP werd toegelicht. De basis voor de huidige limieten is het waargenomen watergehalte. Dit waargenomen gehalte is vermeerderd met een factor vanwege analytische spreiding en een factor (die gekozen lijkt 'om de industrie destijds niet te veel te beschadigen') gerelateerd aan de koelmethode. Deze uitgangspunten zijn ook van belang voor het vaststellen van nieuwe, hogere, limieten voor W/RP. Hogere limieten zijn nodig omdat het fysiologisch watergehalte van pluimvee lijkt te zijn gestegen sinds 1993 (vanwege genetische lijnen, optimalisatie, en jonger slachten). Bezwaar tegen hogere limieten is dat deze producenten zou kunnen aanmoedigen om kippenvlees met alsmaar meer 'natuurlijk' water te produceren. Dit is nadelig voor de consument, maar ook het dierenwelzijn. De analytische spreiding is uitgebreid bediscussieerd, de bijdrage van de spreiding in de limieten is echter gering. In de toekomst zal explicieter worden vermeld in de Verordening dat de analytische spreiding verwerkt is de limieten. Dit betekent dat elke partij met een analytisch resultaat boven de limiet moet worden afgekeurd, zoals in Nederland ook (correct) gebeurt. Op dit moment hanteren niet alle lidstaten de limieten op deze wijze. De koefactor kent een aantal percentages voor water dat tijdens productie door pluimveevlees wordt opgenomen, afhankelijk van de wijze van koeling (2, 4 en 6%

voor lucht-, luchtsproei-, en dompelkoeling). De Commissie merkt op dat deze factoren niet goed onderbouwd zijn, ook is niet bekend of deze nog kloppen in de huidige praktijk. Ook ontbreekt inzicht in huidige wijzen van koeling (inclusief specifieke parameters voor verschillende systemen). De commissie stelt in deze een enquête voor, te verspreiden onder de grotere slachthuizen. Vervolgens zouden experimenten moeten vaststellen of de genoemde percentages vreemd vocht ten gevolge van koeling nog actueel en terecht zijn.

Bijkomende zaken en vragen van lidstaten

N.a.v. een vraag van NRL Cyprus: enkele lidstaten geven direct geldboetes bij het vinden van pluimveevlees dat de limieten overschrijdt. De meeste lidstaten beperken zich tot het (her)labelen van de partij.

Leden van de raad van deskundigen zouden moeten rouleren. Nederland is het langst lid en zou moeten plaats moeten maken voor een andere NRL. Geen van de andere NRL's bood zich echter aan, na stemming bleek dat het Nederlandse NRL nog een jaar extra lid zal kunnen blijven.

Het UK-NRL heeft een publicatie geschreven over het stikstofgehalte in kippenvlees. Deze publicatie ondersteunt een verhoging van de limieten W/RP. De som van water, eiwit, as en vet in deze publicatie kwam systematisch boven de 100% aldus het Nederlandse NRL. Een gemiddelde recovery van 100,7% betekent dat de genoemde toename van water (toename van 0,5%) geheel verklaard zou kunnen worden door een systematische analytische afwijking. Het Nederlandse NRL heeft benadrukt dat dit de noodzaak voor goede referentiematerialen en ringonderzoeken aangeeft.

Homogenisatie is een mogelijke bron van systematische fouten. Het huidige voorschrift voor homogenisatie is erg ruim geformuleerd. Een voorstel van het NRL om de voorschriften voor homogenisatie te verbeteren is uitvoerig in de raad van deskundigen besproken. Besloten dat het Nederlandse NRL een survey over homogenisatietechnieken zal opstellen. Deze survey zal, na goedkeuring, uitgezet worden bij de NRL's.

Aansluitende vergadering van de raad van deskundigen (Commissievertegenwoordiging (DG Agri), de EURL (IRMM) en de NRL's van de lidstaten Nederland, Polen en UK)

Control data

Er is uitgebreid gesproken over het doel van het controlesysteem voor vlees van pluimvee, met raad van deskundigen en NRL's. Het Nederlandse NRL is van mening dat het primaire doel is om ervoor te zorgen dat binnen de EU verhandeld pluimveevlees in alle lidstaten aan dezelfde normen voldoet en juist is geëtiketteerd. Probleem was (en is) het niet vermeld toevoegen van water aan vlees. Dit probleem is jaren terug vertaald naar limieten voor analytisch te bepalen water/eiwitverhoudingen. Het Nederlandse NRL heeft tijdens de vergadering suggesties gedaan voor alternatieven voor de bepaling van de water/eiwit verhouding zoals vervanging van de huidige stikstofbepaling door een echte eiwitbepaling (op basis van peptidebindingen) of een spectrale meting. NIR, Raman of andere snelle technieken zouden gebruikt kunnen worden voor een snelle screening van partijen op water en eiwitgehalte, waarbij de referentiemethoden gebruikt blijven worden voor partijen dicht bij de grenswaarde. Daarnaast zouden spectrale technieken gebruikt kunnen worden voor het screenen op abnormale partijen, partijen met toevoegingen van eiwitvervangers (melamine en verwanten), waterbinders (fosfaten e.d.), of conserveermiddelen (verschillende organische zuren). Abnormale partijen laten abnormale spectra te zien, bij abnormale spectra zouden partijen nader geïnspecteerd kunnen worden. De raad van deskundigen staat open voor deze suggesties, maar toepassing zal tijd en ondersteuning nodig hebben. De suggesties zijn ook bij NCEA en EZ neergelegd voor primaire interessepeiling.

Homogenisatietechnieken.

(zie ook boven) Het Nederlandse NRL zal een survey opstellen naar gebruikte homogenisatietechnieken van NRL's.

Overige onderwerpen

Het toevoegen van zout (sinds enkele jaren toegestaan) kan invloed hebben op de bepaling van het watergehalte doordat zout kristalwater bindt aldus het Nederlandse NRL. Hoe groot deze invloed is, is niet bekend bij de leden.

Het toevoegen van een extra bepaling over houderijsystemen in de Verordening (een verzoek van de Nederlandse CA) bleek niet nodig omdat de Verordening hier in artikel 12 lid 1 al in voorziet. Gegevens over houderijsysteem van geleverde kippen zouden bij de slachthuizen beschikbaar moeten zijn en zijn ook opvraagbaar voor de CA.

13.1.1.2 Expertise- en raad van deskundigen vergadering te Stockholm

Op 9 oktober 2014 werd de tweede bijeenkomst van raad van deskundigen en NRL's watergehalte in pluimveevlees gehouden. Hieronder volgen puntsgewijs de onderwerpen die voor de Nederlandse doelgroepen van belang worden geacht.

Fysiologisch watergehalte in pluimveevlees

De survey over gebruikte homogenisatietechnieken is na een aantal herzieningen goedgekeurd voor distributie onder de EU NRL's. De survey zal binnenkort worden verspreid. Verwacht wordt dat verschillen in homogenisatietechnieken impact hebben op het gemeten fysiologisch watergehalte in pluimveevlees.

Naast de W/RP verhouding zouden ook de waarden voor water en eiwit apart moeten worden gerapporteerd met bijbehorende statistische exercities. Dit omdat de indruk bestaat dat men ten onrechte niet stilstaat bij afwijkende water of eiwitwaardes omdat slechts de waarde voor W/RP gerapporteerd dient te worden.

Wederom is benadrukt dat in de herziening van Verordening (EG) nr. 543/2008 meer flexibiliteit moet worden ingebouwd voor de keuze van analysemethodes voor water (Karl-Fisher methode) en eiwit (Dumas). Deze methoden zullen dan wel verder geaccrediteerd moeten worden.

Als snelle water en eiwitmeting zou NIR een zeer goede screeningsmethode zijn. NIR is geen strikt kwantitatieve methode, het blijft dus noodzakelijk om het absolute stikstofgehalte met een andere methode (ISO: Kjeldahl; alternatief: Dumas) te bepalen.

De 'slachthuiestest' uit Annex 9 van Verordening (EG) nr. 543/2009 zou in de herziening versoepeld moeten worden of beter werkbaar moeten worden gemaakt. Gezien de huidige situatie in slachthuizen is deze Annex nagenoeg onuitvoerbaar geworden.

Er is behoefte aan onderzoeksgeld voor het opzetten van een studie naar de hoeveelheid waterinflux bij pluimveevlees bij toepassing van verschillende koelingsmethoden.

Toepassing regels aangaande pluimveevleesbereidingen en toegevoegd water

In Verordening (EU) nr. 1169/2011 wordt voorgeschreven dat indien meer dan 5% water wordt toegevoegd aan pluimveevlees dit vanaf 13 december 2014 op het etiket moet worden vermeld. Dit kan leiden tot interpretatieverschillen door de verschillende koelmethoden (bijvoorbeeld dampkoeling of luchtkoeling) in slachthuizen. Telt de technisch onvermijdbare waterinflux voor dampkoelingen (bijvoorbeeld 4,5%) mee in het totaal toegevoegd water? Dit wordt niet duidelijk gedefinieerd in de huidige verordeningen.

Status herziening Verordening (EG) nr. 543/2008

Verordening (EG) nr. 543/2008 zal moeten worden herzien met in achtname van het EU Lissabon verdrag. In de herziende verordening zullen gedelegeerde en uitvoeringshandelingen worden opgenomen. Op 23 oktober 2014 wordt in Brussel de eerste expert vergadering gehouden in een proces wat in 2015 moet leiden tot een nieuwe conceptverordening. Er wordt expliciet gevraagd om een bijdrage en aanwezigheid van wetenschappelijke experts bij deze vergadering om op detailniveau de onvolkomenheden van huidige verordening te herzien, aan te vullen of te schrappen. Zie verder sectie 13.1.4.

Survey homogenisatie

Er is een tijdlijn opgesteld voor het invullen, verwerken en rapporteren van de door het Nederlandse NRL opgestelde survey naar homogenisatietechnieken. Rapportage wordt uitgevoerd door Yannick Weesepeel van het Nederlandse NRL voor 31 januari 2015. EU afgevaardigde Alexander Bernreuther gaf aan dat moeten nagedacht over het verder bekostigen van vervolgstudies. Na correctie wordt het conceptrapport van de survey verspreid onder de andere NRL's en de resultaten worden gepresenteerd op de volgende expertisebijeenkomst in maart 2015 te Brussel.

13.1.1.3 Expertisebijeenkomst herziening Verordening (EG) nr. 543/2008 te Brussel

Op 23 oktober hebben experts van het Nederlandse NRL de expertisebijeenkomst over de herziening van Verordening (EG) nr. 543/2008 voorgezeten en genotuleerd samen met nog twee EU experts. Deze bijeenkomst voor lidstaten werd ingeleid door presentaties van o.a. Martin Alewijn over de historie van Verordening (EG) nr. 543/2008 en actuele ontwikkelingen op het gebied van pluimveeveeles. Tijdens de bijeenkomst waren er twee sessies gepland waarin de experts van de lidstaten de gelegenheid kregen om vrijelijk visies en meningen over de herziening van de verordening uit te wisselen. Met behulp van een lijst van vragen werden systematisch onvolkomenheden, overbodigheden en gedateerde artikelen besproken. De uitkomst van deze bijeenkomst was is als input gebruikt voor de meer politieke vergadering gehouden op 20 november 2014 te Brussel.

13.1.2 Deelname aan ringtesten

In 2014 zijn er geen EURL ringtesten of training gehouden.

13.2 Contacten met officiële laboratoria

13.2.1 Borging

Er is door het NRL een borgingsprogramma voor het OL opgesteld. De borging, een niveau vergelijkend onderzoek, is in twee rondes uitgevoerd, elk met circa twaalf monsters kipfilet en circa twaalf monsters poten.

Eerste ronde niveau vergelijkend onderzoek

Uit het eerste ronde niveau vergelijkend onderzoek (juli 2014) kwam het volgende aan licht: als het homogeniseren door het NRL werd uitgevoerd bleken de resultaten van beide laboratoria voor water- en eiwitgehaltes voor de filets voldoende vergelijkbaar. De verschillen bleven binnen de gehanteerde ISO-normen voor zover deze zijn gedefinieerd. Voor de poten is dit, op een enkele meting na, ook het geval. Dit betekent dat gevonden water- en eiwitwaardes voor filets en poten op basis van deze opzet binnen de interlaboratorium reproduceerbaarheidscriteria vallen. Maar als het homogeniseren door het OL werd uitgevoerd bleken de resultaten voor zowel de wateranalyse als de eiwitanalyse minder goed overeen te komen. Dit leidde tot overschrijding van de interlaboratorium reproduceerbaarheidscriteria voor 2 van de 6 monsters voor zowel water als eiwitgehalte in de filets, en voor 4 van de 6 (watergehalte) en 6 van de 6 (eiwitgehalte) monsters poten. Voor de poten vallen ook de gemiddelde waarden buiten de grenzen van de interlaboratorium reproduceerbaarheid. Deze verschillen werken door in de te rapporteren W/RP ratio's, waarbij een afwijkingsrange werd gevonden voor de filets tussen de 0,00 tot 0,24 (gemiddeld 0,09) en voor de poten tussen de 0,00 tot 0,50 (gemiddeld 0,32). Gezien de limieten voor deze ratio's in Verordening (EG) nr. 543/2008, 3,40 en 3,80 – 4,05 (koelingsmethode afhankelijk) voor filets en respectievelijk poten, kan het voorkomen dat gezien de gevonden interlaboratorium afwijking dat het NRL en OL verschillend concluderen over het al dan niet voldoen aan de wettelijk ratio's van een monster.

Tweede ronde niveau vergelijkend onderzoek

Naar aanleiding van het verschil in testresultaten tussen NRL en OL, waarschijnlijk ten gevolge van verschillen in homogeniseren, stelde het NRL voor dat beide laboratoria de homogenisatie bij de

tweede ronde van het niveau vergelijkend onderzoek (september (NCAE) en november (RIKILT 2014)) opnieuw zouden onderzoeken om vast te stellen of dit om een éénmalige of om een systematische fout ging. Uit de data van de tweede vergelijkingsronde komen wederom twee observaties naar voren. Ten eerste, de gemeten waarden voor kipfilets blijven op één uitschieter na alle binnen de normen voor interlaboratorium reproduceerbaarheidsnormen. Dit is een verbetering ten opzichte van de eerste ronde van 2014. Voor de kippenpoten is dit niet het geval en zijn het gros van de resultaten, ook de gemiddelde afwijking, niet interlaboratorium reproduceerbaar. Voor vochtmetingen lijkt er geen trend in de afwijkingen te zitten, verschilwaarden zijn random negatief dan wel positief. Voor de eiwitbepaling wordt systematisch een positieve verschilwaarde gemeten voor de poten, op één meetwaarde na. Ten tweede, als de homogenisatie door beide partijen onafhankelijk wordt uitgevoerd introduceert dit een grotere meetfout in het uiteindelijke resultaat dan wanneer homogenisatie door één partij werd uitgevoerd. Dit levert in het geval van de kipfilets geen problemen op. Voor de poten zijn deze data niet beschikbaar, omdat de bemonstering door de CA is uitgevoerd, waarbij geen rekening met homogenisatieverschillen kon worden gehouden. Tijdens de eerste ronde van 2014 werd bij onafhankelijke homogenisatie ook een grotere fout geïntroduceerd, het is niet ondenkbaar dat dit weer het geval was in deze ronde bij de poten.

Teneinde de resultaten voor poten dichterbij elkaar te brengen en om de oorzaken van door homogenisatie geïntroduceerde meetfout inzichtelijk te maken, zal in het voorjaar 2015 een overleg plaatsvinden tussen NRL en OL. Op dit overleg zullen de protocollen die gehanteerd worden in beide laboratoria nauwkeurig worden vergeleken.

Literatuur

Traag, W.A.; Mol, J.G.J.; Lee, M.K. van der; Gersen, A.; Leeuwen, S.P.J. van; Stolker, A.A.M.; Sterk, S.S.; Raamsdonk, L.W.D. van; Jong, J. de; Scholtens-Toma, I.M.J.; Alewijn, A.; Heenen, S.; Ginkel, L.A. van; Noordam, M.Y., 2014. Nationale referentie laboratoria : RIKILT jaarrapport 2013

Raamsdonk, L.W.D. van; Pinckaers, V.G.Z.; Scholtens, I.M.; Prins T.W.; Voet, H. van der; Vliege, J.J.M., 2014. IAG ring test animal proteïns 2014. Report 2014.011. RIKILT, Wageningen, pp. 39. <http://edepot.wur.nl/323884>

RIKILT Wageningen UR
Postbus 230
6700 AE Wageningen
T 0317 48 02 56
www.wageningenUR.nl/rikilt

RIKILT-rapport 2015.012

RIKILT Wageningen UR is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen University & Research centre. RIKILT doet onafhankelijk onderzoek naar de veiligheid en betrouwbaarheid van voedsel. Het instituut is gespecialiseerd in de detectie, identificatie, functionaliteit en (mogelijk schadelijke) effectiviteit van stoffen in voedingsmiddelen en diervoeders.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.000 medewerkers en 9.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

RIKILT Wageningen UR
Postbus 230
6700 AE Wageningen
T 0317 48 02 56
www.wageningenUR.nl/rikilt

RIKILT-rapport 2015.012

RIKILT Wageningen UR is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen University & Research centre. RIKILT doet onafhankelijk onderzoek naar de veiligheid en betrouwbaarheid van voedsel. Het instituut is gespecialiseerd in de detectie, identificatie, functionaliteit en (mogelijk schadelijke) effectiviteit van stoffen in voedingsmiddelen en diervoeders.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.000 medewerkers en 9.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

